БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 60 (7968)
МАРТЫН 10
СУББОТО
1956 он

Сэн 20 мүнгэн.

„Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ хүдэлмэришэд болон албахаагшадай хүдэлмэриин үдэрые богони болгохо тухай "СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые ба ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые манай республикын ажалшад бүхы зүрхэнһөө һайшаана, советскэ арадай ажаһуудалые улам бүри һайжаруулхын түлөө манай түрэл парти, правительствын тон ехэ анхарал оролдолгонуудай нэгэн мүн гэжэ ойлгоно.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ хүдэлмэришэд болон албахаагшадай хүдэлмэриин үдэрые богони болгохо тухай

Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ едприятинуудай, эмхи зургаануудай болон ганизацинуудай хүдэлмэришэд болон алхаагшадай хүдэлмэриин үдэрые 1956 оной ртын 10-һаа эхилэн юрын үдэрһөө хоёр чаар богони болгохо, тайлбарилан хэлэбэл, ргаан часай болгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. ВОРОШИЛОВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль.
1956 оной мартын 8.

ССР СОЮЗАЙ МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ хүдэлмэришэд болон албахаагшадай хүдэлмэриин үдэрые богони болгохо тухай

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1956 оной мартын 8-най азай үндэһөөр ССР Союзай Министрнүүдэй Совет иигэжэ тогтоогоо:

1. Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ предприятинуудай, эмхи ргаануудай болон организацинуудай хүдэлмэришэд ба албахаагшадай лмэриин үдэрые, 1956 оной мартын 10-һаа эхилэн, юрын үдэрһөө хоёр аар богони болгохо, тайлбарилан хэлэбэл, зургаан часай болгохо.

Мүнөө үедэ долоон часай хүдэлмэриин үдэртэй байһан хүдэлмэришэд албахаагшадай хүдэлмэриин үдэрые амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй а тээ зургаан часай байхаар тогтоохо. Зургаан ба тэрэнһээ доошо чахүдэлмэриин үдэртэй хүнүүдэй хүдэлмэриин үдэрые амаралтын үдэ ба һайндэрэй урда тээ тэрэ зандань үлөөхэ.

Дурсагдаһан үдэрнүүдтэ хүдэлмэрөө эхилдэг сагтаа эхилхэ, предприяуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай захиргаанай зүгһөө профзуудай фабрично-заводской, нютагай комитедүүдтэй зүбшэһэнэй ёһоор н эдеэлгэнэй забһарлалга хэхэгүйдэ болохо.

2. Үйлэдбэриин эрхэ байдал дээрэһээ амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй а тээ хүдэлмэриин үдэрые богони болгохо аргагүй байдаг, таһалгаряа ажалтай үйлэдбэридэ, тэрэшэлэн тус тус һалбаринуудта ажалладаг али тус тус түхэлэй хүдэлмэри хэдэг хүдэлмэришэд ба албахаагшадта аралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ дүрбэ дахин найман часай тур соо ажаллаһанайнь түлөө нэгэ амаралтын үдэр нэмэжэ үгэхэ.

Тус тус сезонно хүдэлмэридэ ябагшадта амаралтын үдэр нэмэжэ үгэаргагүй байгаа һаань, сезоной үе соохи тиимэ үдэрнүүдые хамталаад, оной забһарнуудта нэмэлтэ амаралтын үдэрнүүдые үгэжэ болохо.

һалбаринууд болон элдэб янзын хүдэлмэридэ энэ пункт соо заагдай ёһоор амаралтын үдэрнүүдэй хожом хүсэлдүүлэгдэн үгтэхэ байһа союзна республикануудай Министрнүүдэй Соведүүд, тэрэшэлэн зна ба Союзно-республиканска министерствонүүдэй министрнүүд фсоюзуудай зохихо Центральна Комитедүүдтэй зүбшэжэ тодорхойлзаргэтэй.

3. Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээхи үдэрнүүдтэ хүдэлмэри ба албахаагшадай салин хүлһэ түлэхэ доро дурсагдаһан гурим тогхо:

а) тогтомол салин хүлһэ абагшадта хүдэлмэриин хүсэд үдэрэйнь сахүлһые түлэхэ;

б) хэһэнэйнгээ зэргээр салин хүлһэ абагшадта хэһэн ажалайнь ёһоор сожо түлэхэ. Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ хүдэлмэриин рые богони болгоһонһоо уламжалан хүдэлмэришэдэй һарын салин хүлй бага болохогүйн тулада предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэд ба ажал эмхидхэлгые һайжаруулжа, хүдэлмэриин газарые һайнаар дхэжэ, миин байлгые ба мүн хүдэлмэриин сагые ондоогооршье гээхэ алые усадхажа, хүдэлмэришэдэй бүри ехэ бүтээсэтэйгээр ажаллаха байдал хангаха уялгатай.

4. Министерствонүүд болон зургаануудта тогтоогдоһон салин хүлһэфондын хэмжээнһээ гарангүй, хүдэлмэриин богони болгогдоһон үдэррохо ябадал хангахын тулада, мүн үйлэдбэриин хэмжээнэй, ажалай сын ба продукциин өөрын үнын талаар тогтоогдоһон даалгабаринуу дүүргэхын тулада, үйлэдбэрийе болон ажалые эмхидхэлгын дутуудые зайсуулһанай, доторойнгоо арга боломжонуудые хүсэд һайнаар глэһэнэй ба үлүү штадуудые хорооһоной ашаар шухала хэмжээ-ябуулудые бэелүүлхыень министерствонүүд, зургаанууд, предприятинууд он организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдые уялгалха.

5. Амаралтын үдэрэй ба һайндэрэй урда тээ ажалшадые хангалга аруулха шухала хэмжээ-ябуулгануудые: город шадарай ба нютагай спортын, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудай, худалдаа наймаанай он коммунальна предприятинуудай, культурно-гэгээрэлэй, театральноалгын, тэрэшэлэн хүүгэдэй, медицинскэ болон бусад эмхи зургаануу ба организацинуудай хүдэлмэрилхэ гуримуудые хубилгахыень министерствонүүдэй, зургаануудай, тэрэшэлэн нютагай организацинуудай лбэрилэгшэдые уялгалха.

Н. А. Булганин, Н. С. Хрущев, В. М. Молотов, А. И. Микоян Даниин Премьер-Министр ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Х. К. Хансентай хөөрэлдэбэ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь ба СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн Н. С. Хрущев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо ба СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотов, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо А. И. Микоян Даниин Премьер-Министр ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Х. К. Хансентай мартын 6-да Кремль соо хөөрэлдөө.

Датска талаһаа — Гэгээрэлэй Министр Ю. Бомхольт, Даниһаа СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол А. Мёрк, Даниһаа ФНРЮ-дэ байдаг Посланник Р. Кьер, Даниин МИД-эй генеральна секретарь Н. Свеннингсен, Даниин МИД-эй хэблэлэй таһагые даагша С. А. Кристенсен, Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын секретарь Б. Ольсен, Даниин МИД-эй экономическа таһагай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Х. Э. Тране, Премьер-Министрын секретарь Х. С. Мёллер; советскэ талаһаа —Гадаадын худалдаа наймаанай министр И. Г. Кабанов, Культурын министр Н. А. Михайлов, Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо В. С. Семенов, СССР-һээ Данида байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Н. В. Славин, СССР-эй МИД-эй Скандинавска оронуудай таһагые даагша М. Г. Грибанов, СССР-һээ Данида байдаг Посольствын советник А. С. Каплин хөөрэлдөөнэй үедэ байлсаа.

(ТАСС).

СОВЕТСКО-ДАТСКА КОММЮНИКЕ

Советскэ Союзай Правительствын уряалаар Даниин Премьер-Министр ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Х. К. Хансен Москвада ерэжэ, 1956 оной мартын 2-һоо 6 хүрэтэр байгаа.

Премьер-Министр Х. К. Хансен, Премьер-Министртэй суг ябалсаһан Гэгээрэлэй министр Юлиус Бомхольт Москвада байхадаа Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганинтай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи Секретарь Н. С. Хрущевтой, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр В. М. Молотовтой, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи Орлогшо А. И. Микоянтай, тэрэшэлэн Советскэ Союзай бусад хүтэлбэрилхы ажал-ябуулагшадтай хөөрэлдэһэн байна.

Эдэ хөөрэлдөөнүүдтэ Датска талаһаа МИД-эй Генеральна Секретарь Нильс Свеннингсен, Даниһаа Москвада байдаг Посол Алекс Мёрк, Даниһаа Белградта байдаг Посланник Рольф Кьер, МИД-эй Хэблэлэй Таһагые Даагша Сигвальд Кристенсен, Москвадахи Посольствын Советник Грегерс Ларсен, МИД-эй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Х. Э. Тране, МИД-эй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Ханс С. Мёллер, МИД-эй Секретарь Бьорн Ольсен хабаадалсаа.

Советскэ Союзай талаһаа СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаанай министр И. Г. Кабанов, СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй министрын Орлогшо В. С. Семенов, СССР-һээ Данида байдаг Посол Н. В. Славин, СССР-эй МИД-эй Скандинавска оронуудай Таһагые Даагша М. Г. Грибанов, СССР-һээ Данида байдаг Посольствын советник А. С. Каплин хөөрэлдөөндэ хабаадалсаа.

Эдэ хөөрэлдөөнүүд хани ёһоной, үгээ ойлголсолгын оршон байдалда үнгэрөө. Даниин ба Советскэ Союзай хоорондохи харилсаанда хамаатай асуудалнуудаар эдэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ һанамжануудаа сэхэ руунь мэдэлсэһэн байна.

Хани ёһоной холбоо харилсаа байгуулгада һаад ушаруулхаар асуудалнууд хоёр ороной хоорондо үгы гэжэ алишье тала онсо тэмдэглээд, хоёр ороной хоорондо тогтоогдоһон һайн харилсаае саашадань хүгжөөхые хүсэжэ байһан тухайгаа элишэлэн мэдүүлээ.

Хоёр ороной хоорондохи экономическа холбоо барисаан тухай асуудал дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэгдээ. Худалдаа наймаан хадаа арадуудай хоорондоо үгээ бүри һайнаар ойлголсодог болохо шухала аргануудай нэгэн болоно гэжэ хоёр тала тоолоһон байна.

Бэе бэедээ эд бараа худалдалсаха тухай хоёр талын протокол баталхын тулада һаяшатаар Копенгагенда худалдаа наймаанай хэлсээ хэхэ гэжэ хоёр тала үгээ ойлголсоо. Баталагдаха ёһотой протоколой ёһоор Советскэ Союзда танкер үгэхэ гү, али тэрэниие үгэхэ аргагүй байгаа һаань, час соо 17—18 миль ябадаг, тус бүридөө 10 мянган тонно ашаа дааха шадалтай далайн ашаанай хоёр судна худалдахаар бэлэн байһан тухайгаа Датска тала мэдүүлээ. Даниин Премьер-Министрын Копенгагенда бусаһанай һүүлээр уданшьегүй энэ асуудалда хүсэд харюу үгтэхэ юм.

Балтиин далай дээрэ аюулда ороһон хүнүүдые абарха тухай Хэлсээн Премьер-Министр ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Х. К. Хансенай Москвада байха үедэ Даниин ба Советскэ Союзай хоорондо баталагдаа. Балтиин далай дээрэ корабльнуудай гэмтэлдэ ороо һаань түргэнөөр туһаламжа үзүүлхэ, мүн суднанууд болон самолёдуудай һураггүйгөөр үгы болоод, тэдэнэй ядарал бэрхэшээлдэ дайрагдаа гэжэ тухайлагдаад байгаа һаань, бэдэрэлгэ хэхэ хэрэгтэ бэе бэедээ туһалалсаха зорилготойгоор баталагдаһан энэ Хэлсээндэ Датска талаһаа Премьер-Министр ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Х. К. Хансен, Советскэ Союзай талаһаа Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин гар табяа.

Советскэ Союзай ба Даниин хоорондо культурна холбоо барисаанай һүүлэй үедэ һайнаар хүгжэжэ байһан тухай хэлсээнүүдэй үедэ тэмдэглэгдэһэн байна.

Наукын, искусствын ба гэгээрэлэй талаар культурна харилсан ажаллалга хоёр ороной хоорондоо үгээ бүри һайнаар ойлголсохо арга болоно гэжэ хэлсэгдэһэн байха юм. СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов ба Даниин Гэгээрэлэй министр Ю. Бомхольтын хоорондо болоһон хэлсээнэй үедэ хэдэн асуудалнууд хангалтатайгаар шиидхэгдээ. Тиигэжэ, Дани Советскэ Союз хоёр һурахын тулада бэе бэедээ студентнүүдые эльгээлсэхэ гэжэ хэлсээ; научна хүдэлмэри хэхын гү, али лекци уншахын тулада алишье тала нүгөөдэ талынгаа дээдэ һургуулинуудай профессорнүүдые гү, али бусад һургагшанарые уриха юм; мүн научна талаар харилсан ажаллалга бүри үргэдхэгдэхөөр хараалагдаа.

Хоёр ороной хоорондо туризм хүгжөөлгэдэ туһалха гэжэ хоёр тала хэлсээ.

Прибалтийска республиканuудай Советскэ Союзда ороһонһоо уламжалан гараһан алишье талын зарим эрилтэнүүдые гүримшуулхын тулада датско-советскэ хэлсээ Копенгагенда һаяар хэхэ гэжэ хэлсэгдээ.

Дайнай үеһөө эхилэн Советскэ Союзда байдаг болоһон датска гражданинуудай Данида бусаха зүбшөөл үгэхэ тухай Даниин Премьер-Министр асуудал табиһан байна. Советскэ Союзһаа бусахые өөһэдынь хүсөөд байгаа һаань, эдэ гражданинуудта бултандань зүбшөөл үгэхөөр бэлэн байһан тухайгаа Советскэ тала мэдүүлээ.

Саашадаа хоёр ороной хоорондо ямар юумын талаар бүри нягта һайн холбоо байгуулжа болохо байһан тухай асуудал һанамжанууд тухайгаа хөөрэлдэлгын үедэ юрэнхыгөөр зүбшэн хэлсэгдээ. Тиихэдэ, бэе бэедээ айлшалалсажа, нюураараа уулзан холбоо байгуулгын ехэ удхашанартай байһан тухай нэгэн һаналтайгаар мэдэрэгдэһэн байха юм.

Даниин ба Советскэ Союзай хоорондоо үгээ бүри һайнаар ойлголсодог болохо хэрэгтэ хоёр ороной бэе бэедээ парламентска делегацинуудые эльгээлсэлгын ехэ удхашанартай байһан тухай мүн лэ үгээ ойлголсолго туйлагдаһан байна.

Бүхы оронуудай хоорондо холбоо барисаа үргэдхэлгэ оронуудай хоорондоо үгээ һайнаар ойлголсохо хэрэгтэ туһалха, бата бэхи эб найрамдал хангаха арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн болохо байна гэжэ хөөрэлдөөнүүдэй үедэ хэлсэгдээ.

Бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй, гүрэнүүдэй суверенитедые хүндэлэлсэхэ, доболсохогүй ба Нэгэдэмэл Нацануудай Организацийн гол гуримуудай ёһоор амгалан ёһоор харилсан ажаллаха ябадалда үндэһэлэн гүрэнүүдэй хоорондохи харилсан байгуулагдаха ёһотой гэжэ хоёр тала хүсэдөөр үгээ ойлголсоо.

Бүхы арадуудай аюулгүй байдалые үрэ ехэтэйгээр сахиха, яаралтайгаар зэбсэгжэлгые болюулха, гүрэнүүдэй бэе бэедээ этигэлсэдэг болохо гэхэ зэргын уласхоорондын иимэ шухала асуудалнуудые шиидхэхэ зам олохын тулада оролдолго гаргахые хүсэжэ байһан тухайгаа хоёр тала мэдүүлээ.

Ондо ондоо үзэл бодол баримталдаг байбашье, политическэ юрэнхы асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсэлгэ, бэе бэеынгээ үзэл бодолые һайнаар ойлгохо ябадалда хүргөө, мүн Даниин ба Советскэ Союзай хоорондохи һайн харилсаа саашадань хүгжөөлгэдэ лаб туһалха байна. Энээнтэй дашарамдуулан уласхоорондын амгалан ёһоной харилсан ажаллалга бэелүүлжэ, уласхоорондын байдалай түгшүүрил һуларуулгада өөһэдынгөө шадал зэргээр туһалхые хүсэжэ байһан тухайгаа хоёр тала элишэлэн мэдүүлээ.

Премьер-Министр ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Х. К. Хансен һамгантаяа, Гэгээрэлэй министр Юлиус Бомхольт һамгантаяа Москвада байһанайнгаа һүүлээр, тэдэнтэй суг ябаһан хүнүүдтэй хамта Советскэ Союз соогуур хэдэн үдэр соо аяншалха, тэрэ тоодо Киевтэ, Тбилисидэ, Сталинградта болон Ленинградта хүрэхэ юм. Тэдэнэр 1956 оной мартын 14-дэ Данида бусахаар хараална.

1956 оной мартын 6.

Советско-датска документнүүдтэ гар табилга

Советско-датска документнүүдтэ гар табилга мартын 6-да Кремлёвско Ехэ ордон соо болоо.

Советско-датска коммюникегэй текстдэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. А. Булганин, Даниин Премьер-Министр ба Гадаадын Хэрэгүүдэй Министр Х. К. Хансен даб дээрэ гар табяа.

Балтиин далай дээрэ аюулда ороһон хүнүүдые абарха талаар харилсан ажаллаха тухай Советскэ Социалистическэ Республикануудай Союзай Правительствын ба Даниин Правительствын хоорондохи Хэлсээндэ Н. А. Булганин ба Х. К. Хансен удаань гар табяа.

Советско-датска документнүүдтэ гар табилгын үедэ Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, М. З. Сабуров, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, Г. К. Жуков, Д. Т. Шепилов, Е. А. Фурцева, А. Б. Аристов, Н. И. Беляев, П. Н. Поспелов, Гадаадын худалдаа наймаанай министр И. Г. Кабанов, СССР-эй Культурын министр Н. А. Михайлов, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министрын орлогшо В. С. Семенов, СССР-һээ Данида байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол Н. В. Славин, СССР-эй МИД-эй Скандинавска оронуудай таһагые даагша М. Г. Грибанов болон бусад тусхай тушаалта хүнүүд байлсаа.

Датска талаһаа Гэгээрэлэй министр Ю. Бомхольт, Даниһаа СССР-тэ байдаг Онсо ба Бүрин эрхэтэ Посол А. Мёрк, Даниһаа ФНРЮ-дэ байдаг Онсо Посланник ба Бүрин эрхэтэ министр Р. Кьер, Даниин МИД-эй генеральна секретарь Н. Свеннингсен, Даниин МИД-эй хэблэлэй таһагые даагша С. А. Кристенсен, Даниин МИД-эй секретарь Б. Ольсен, Даниин МИД-эй экономическа таһагай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэ Х. Э. Тране, Премьер-Министрын секретарь Х. С. Мёллер байлсаа.

(ТАСС).

ЭРДЭМТЭД-ЭХЭНЭРНҮҮД

...Энэ залуу эрдэмтэ эхэнэрые гансашье манай ороной научна хүдэлмэрилэгшэд мэдэдэг бэшэ, мүн хилын саана тэрэ нилээд мэдээжэ болонхой.

СССР-эй Наукануудай академиин астрономическа соведэй түрүүлэгшын орлогшо физико-математическа наукануудай кандидат Алла Масевич үнгэрэгшэ жэлдэ Дублинда боложо үнгэрһэн уласхоорондын астрономическа конгрессто хабаадалсажа ерээд, Москвагай астрономуудай дунда хэдэ хэдэн һонирхолтой мэдээсэлнүүдые хөөрэжэ үгэһэн байна. Мүнөө тэрэ докторско диссертаци бэшэжэ дүүргэбэ.

— Майда, — гэжэ нүхэр Масевич хөөрэнэ,—диссертацияа барихамни, харин үшөө хэды ехэ хүдэлмэри бии гээшэб, мүнөө үедэ манай наука болон техникэдэ агуусхэ нээлтэнүүдые хэхэ үедэ бидэнэр эрдэмтэдэй урда хэды олон һонирхолтой шэнэ асуудалнууд гарана гээшэб.

СССР-эй Наукануудай академидэ һунгагдаха эрхэ олоһон эхэнэрнүүдые советскэ хүнүүд үндэрөөр сэгнэдэг. Советскэ мэдээжэ түүхэшэн Анна Михайловна Панкратова академик болонхой. Һая тэрэнэй хүтэлбэри доро олон эрдэмтэд ородой түрүүшын революцида зорюулагдаһан документнүүд болон материалнуудай суглуулбари хэблэн гаргаба. СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, профессор Милица Васильевна Нечкинагэй хүдэлмэринүүд соо декабристска хүдэлөөнэй түүхэ тухай тэрэнэй шэнжэлэлнүүд хүнүүдые онсо ехээр һонирхуулдаг. Мүнөө профессор Нечкина энэ ехэ зохёолоо бэшэжэ дүүргэбэ. Һая магазинуудта боро хабтаһан дээрэнь: «Декабристнуудай хүдэлөөн, том II» гэжэ бэшээтэй зузаан ном бии болоо.

Институт бүхэндэ, научна лаборатори бүхэндэ эрдэмтэд—эхэнэрнүүд хүсэ шадалаа гамнангүй, үрэ дүн ехэтэйгээр хүдэлмэрилжэ байдаг. Москва шадарай газарай хүрьһые һайжаруулха талаар шухала хүдэлмэри хэжэ байһан хүрьһэ шэнжэлэгшэ Людмила Кораблёва, Камчаткада вулканай тэһэрхэдэ гараһан нурма шулуун тухай зоримгой ба һонирхолтой ажаглалта хэһэн геолого-минералогическа наукануудай кандидат Софья Набоко мэтын хүнүүд тэдэнэй дунда олон. Үйлэдбэриин элдэб олон һалбари бүхэниие саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ саг ошохо тума ехэ үүргэ дүүргэдэг боложо байһан химическэ наукын хүгжэлтэдэ эхэнэрнүүд ехэ юумэ хээ. Москвадахи лаборатори соо гүнзэгы шэнжэлэлгэнүүдыешье хэжэ, холын Дунда Азиин гүн соогуур экспедицидэшье ябалсажа байдаг химическэ наукануудай доктор Нина Петровна Лужнойн шэнжэлхы ажал-ябуулгань шалгардаг. СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент боложо һунгагдаһан Александра Васильевна Новосёлова мүнөө үеын химиин хэдэ хэдэн шэнэ асуудалнуудые шэнжэлээ.

Литература болон хэлэ бэшэг шэнжэлхэ талаар хүдэлмэрилжэ байдаг советскэ эхэнэрнүүдэй шэнэ туйлалтануудаар мүнөө жэлэй мартын 8 угтагдаба. Эдэ үдэрнүүдтэ филологическа наукануудай докторнууд А. Елистратова, К. Майтинская болон бусадай ехэ шэнжэлэлгэнүүд хэблэгдэн гараба.

Хэдэн арбаад мянган эрдэмтэд-эхэнэрнүүд, манай социалистическэ Эхэ ороной зоримгой патриодууд, оронойнгоо экономическа болон культурна хүгжэлтэдэ туһалалсан, манай туйлалтануудые үдэр ерэхэ бүри арьбадхана.

(ТАСС).

Москва. СССР-эй Наукануудай академиин хүрьһэ шэнжэлэлгын институт шэнэ ба боро газарнуудые ашаглаха хэрэгтэнь хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ туһа хүргэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: геолого-минералогическа наукануудай кандидат Н. Н. Базилевич шэнэ газарта түрүүшын жэлдэ ургуулагдаһан шэниисын ургаса үзэжэ байна.

ТАСС-эй фотохронико.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ПОЛИТИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИИЕ АЖАБАЙДАЛТАЙ НЯГТА ХОЛБООТОЙГООР ЯБУУЛХА

Партиин XX съездын Директивэнүүдые манай республикын ажалшад ажалай болон политическэ үзэгдөөгүй ехэ дэбжэлтээр угтаба. Түүхэтэ энэ шиидхэбэринүүдые ажалшадта гүнзэгыгөөр тайлбарилан ойлгуулха хэрэгтэ агитаторнууд ехэхэн үүргэтэй. Агитаторнуудай ябуулдаг ойлгууламжын хүдэлмэри улад зониие улам һайнаар ажаллаха хүсэлтэй болгохо, тэдэнэй урма хэшээлые бадаруулха, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, арга боломжонуудаа, дутагдалнуудаа элирүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаха ёһотой.

Политическэ хүдэлмэриие һайжаруулха, тэрэниие, коллективэй үмэнэхи зорилгонуудтай хайшан гэжэ холбодог байһан тухайгаа хөөрэһэн агитаторнуудай бэшэгүүдые доро толилбобди.

Хүдэлмэреэ шэнэдхэн һайжаруулнабди

Үнгэрһэн жэлэй август һараһаа хойшо манай завод хангалтагүйгөөр ажаллаа һэн. Заводой коллектив түсэбөө дүүргэхэгүйһөө гадна, муу шанартай шэл гаргадаг байгаа. Энэ юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, хүдэлмэришэдэй дунда ябуулагдадаг политическэ хүдэлмэри тэрэ үедэ һуладаһан, гүрэнэй түсэб дүүргэхын түлөө, эрхим шанартай продукци гаргахын түлөө тэмсэл муугаар ябуулагдадаг болоһон байгаа.

Иимэ байдалые саашадань тэсэжэ болохогүй байба. Тиимэһээ заводой партийна организаци коллективэй дунда политическэ хүдэлмэриие эрид һайжаруулжа захалаа. Эгээн түрүүн агитаторнуудаар эрдэм, шадабари ехэтэй үйлэдбэриин түрүүшүүл томилогдоо һэн. Партиин XX съездын Директивэнүүдэй проектын гарамсаар агитаторнууд тодорхой даалтабари абаад, коллективэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри яһала һайнаар ябуулжа эхилээ.

Би хоёр жэлэй саада тээ Свердловско политехническэ институт дүүргэжэ, инженерэй диплом абаад, Улан-Үдын шэлэй механизированна заводто халаанай мастераар ажаллажа эхилээ һэм. Партийна организаци намайе агитатор болгоһон юм. Ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадаа газетэ, журналнуудые хэрэглэжэ, саг зуурын хөөрэлдөө хэхэдээ цехынгээ арга боломжонуудые, дутуу дундануудые элирүүлхые оролдогби. Һүүлэй үедэ бидэнэр, агитаторнууд, илангаяа продукциин шанарые һайжаруулха хэрэгтэ ехэ анхарал табинабди. Жэшээнь, мастер Ступаковой бригада үйлэдбэрилһэн продукциингаа 90 процентыень нэгэдэхи сортоор, 7 процентыень хоёрдохи сортоор гаргаһан байгаа. Энэ хадаа бригадын ехэхэн амжалта болоо. Энээн тухай бидэнэр ханын газетэдэ бэшээд, продукциин шанар һайжаруулхын түлөө мүрысөө эмхидхэхые уряалһан байгаабди. Энэ үүсхэлыемнай мастер Эповагай халаанайхид эгээн түрүүн дэмжээ. Удаань мастернууд Петушков, Матвеев болон бусад үргэнөөр дэмжэжэ, нэгэдэхи сортын шэл ехээр гаргахын түлөө шангаар тэмсэжэ ороо һэн. Иимэ тэмсэлэй ашаар январь һара соо заводой коллектив продукциингаа шанарые нилээд һайжаруулаа. Мүн шэл гаргаха түсэбшье амжалтатайгаар дүүргэгдээ.

Хүдэлмэришэдэй эдэбхи хэшээлые саашадань дэлгэрүүлхэ зорилгоор манай агитаторнууд коллектив дотороо партиин XX съездын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээ һэн. Энэ мүрысөөндэ оролсоһон хүдэлмэришэн бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаад, тэрээнээ бэелүүлхын түлөө ехэ оролдолго гаргаа. Заводой коллектив февраль һарынгаа түсэбһөө галуур 35 мянган квадратна метр сонхын шэл үйлэдбэрилхэ уялга съездын хүндэлэлдэ абаһан юм. Энэ уялгаа манай заводойхид сүм дүүргээ.

Мүнөө заводой коллектив партиин XX съездын шиидхэбэринүүдые шудалжа захалаа. Би съездын материалнуудаар хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө хэхэ үедөө зургаадахи табанжэл соо Эхэ ороноймнай томо томо барилгануудта сонхын шэлэй бүри ехээр хэрэглэгдэхэ байһан тухай хэлэдэгби. Мүн үйлэдбэрээ хайшан гэжэ һайжаруулха, продукци үйлэдбэрилгээ ямар аргаар дээшэлүүлхэ тухай тайлбарилан ойлгуулдагби. Заводой коллектив зургаадахи табанжэл соо продукци үйлэдбэрилгээ жэл бүри 10 процентээр дээшэлүүлхэ байна. Энээниие хүдэлмэришэдтэ һайнаар ойлгуулжа, предприятиингаа дутуу дундануудые элирүүлхэ, ажал хүдэлмэреэ һайжаруулха байнабди. Гэбэшье, агитаторнуудта парторганизациин зүгһөө ехэхэн туһаламжа хэрэгтэй. Һая агитатор болоһон зарим нүхэд дүй дүршэлөөр багадажа, хөөрэлдөө яажа үнгэргэхэ, газетэ яажа хэрэглэхэ тухай һайн мэдэдэггүй. Иимэ хүнүүдтэ туһалжа, тэдэниие һайн агитаторнууд болгохын тула агитационно хүдэлмэриин олон ондоо арга формонуудые хэрэглэхэ тушаа семинар үнгэргэхэ, дүй дүршэлөө абалсаха хэрэгтэй.

Л. Махнева, машинно-ванна цехын агитатор.

Хүдэлмэришэдэй эдэбхиие үргэнөөр дэмжэхэ

Зургаадахи табанжэлдэ түмэр замшадай үмэнэ ехэ зорилгонууд табитданхай. Түмэр замай транспортаар ашаа шэрэлгэ 42 процентээр дээшэлхэ гэжэ съездын Директивэнүүд дотор хэлэгдэнэ.

Энэ зорилгые бэелүүлгэ хадаа түмэр замай транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй улам эршэмтэйгээр ажаллаһанһаа болохо байна. Тиимэ хадань бидэнэр, агитаторнууд, хүдэлмэрилэгшэдэй урма хэшээлые бадаруулжа, тэдэнэй эбтэй зэтэйгээр, эршээ шангадхан ажаллахын тула социалистическэ мүрысөө үргэнөөр эмхидхэхэ, партиин табиһан зорилгые хүдэлмэришэн бүхэндэ һайнаар ойлгуулха уялгатайбди.

Ойлгууламжын хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа асуудалые бэлэдхэлэй цехын партийна группа засеhани дээрээ хаража үзөөд, элирүүлһэн дутагдалнуудаа усадхаха хэмжээ абаһан байна. Жэшээнь, урдань цехын хүдэлмэрилэгшэдтэ газетэ уншажа үгэхэ уялга ганса намда даалгагдаһан байгаа һаа, мүнөө коммунист бүхэндэ тодорхой даалгабари үгтэнхэй. Коммунистнууд-агитаторнууд хөөрэлдөө хэхэдээ, газетэ уншахадаа үйлэдбэридэмнай ямар дутагдал бииб, тэрэниие хайшан гэжэ усадхахаб гэһэн асуудал хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ табидаг. Тиин дутуу дундануудые усадхаха хэрэгтэ хүдэлмэришэд өөһэдөө ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг болоо.

Би слесарээр ажалланаб. Партийна группа намайе агитатораар табиһан юм. Хүдэлмэришэдтэ парти, правительствынгаа политикые тайлбарилан ойлгуулха гээшэ ехэ хүндэтэй, харюусалгатай хэрэг мүн. Тиимэһээ ойлгууламжын хүдэлмэреэ улам һайжаруулха гэжэ оролдодогби. Гол түлэб цех соо ажалладаг түладаа уняагай ута лекци, элидхэл хэдэггүй, харин саг зуурын аад, удхатай хөөрэлдөө хэхэ гэжэ хүсэдэгби. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэдээ хүдэлмэришэн бүхэн продукци ехээр гаргадаг болохо, Эхэ оромнай бэхижэхэ, салин хүлһэмнай нэмэхэ гэһэн удхатай хөөрэлдөө цехынгээ ажалтай холбожо хэхэдэ нүлөө ехэтэй байдаг.

Мүнөө промышленностьда техническэ дэбжэлтэ түйлаха зорилгын табигдаад байхада агитаторай үүргэ бүри ехэ болоно. Агитатор хадаа ажалай шэнэ, түрүү арганудые нэбтэрүүлхын түлөө зоримгойгоор тэмсэхэ ёһотой. Манай цехтэ энэ талаар ехэ арга боломжо бии юм. Жэшээнь, токарьнуудай түмэрые түргэн аргаар отолдог болоходо ажалай бүтээсэ һураггүй дээшэлхэ байна. Энэ аргые хэрэглэдэг болоһон токарьнууд нүхэд Кузнецов, Ананьин, Шульгин гэгшэд үдэрэйнгөө нормые 170—200 процент дүүргэнэ. Токарь коммунист Кузнецов партиин XX съездын болохо байһан үдэрнүүдтэ нормоёо ходо 200 процент дүүргэжэ байгаа. Тиигээд съездын хүдэлмэреэ дүүргэһэн үдэр нүхэр Кузнецов нормоёо 270 процент дүүргээ.

Эрхим токариин амжалта тухай бидэнэр, агитаторнууд, «молнидо» бэшээд, станогуудые бүтээсэ ехэтэйгээр ашагладаг болохын тула түрүү арга үргэнөөр хэрэглэхэ гэһэн үүсхэл гаргаа һэмди. Агитаторнуудай энэ үүсхэлые токарьнууд, слесарьнүүд бүлта дэмжээ.

Коллективэй ажалай эдэбхиие һуладхангүй улам эршэдхэхэ зорилгоор цехын коммунистнууд Майн нэгэнэй һайндэрэй хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлбэ. Хүдэлмэришэн бүхэн энэ мүрысөөндэ оролсонхой. Тэдэнэр абаһан шэнэ уялгаяа бэелүүлжэ байна.

В. Нагайцев, Улан-Үдын паровозно депогой бэлэдхэлэй цехын агитатор.

15 ФЕВРАЛИИН — БАРИЛГЫН МОДО, ШУЛУУ БЭЛДЭХЭ ҺАРА — МАРТЫН 15

Хүршэнэрэйнгээ үүсхэлые дэмжэнэбди

Курумканай аймагай колхозникуудай нииитынгээ адуу малые һайн типовой байраар хангаха талаар ехэ хэмжээ-ябуулгануудые хараалаад, республикын бүхы колхозуудта хандаһан Хандалгатай танилсабабди.

Мантай мүрысэнхэй, хүршэ аймагайнгаа иимэ һайшаалтай үүсхэлые ехэ баяртайгаар дэмжэнэбди. Тиин тэдэнэй жэшээгээр мүнөө жэлдэ нииитынгээ малые һайн, типовой байрануудаар хангаха зорилго урдаа табибабди.

Доторойнгоо арга боломжонуудые һайнаар хаража үзэхэдөө, 1956 ондо бүхы һаамхай үнеэдээ, шэнэ түлнүүдээ, эхэ хонидоо типовой байраар хангаха гэжэ шиидэбэбди. Тиихын тулада манай колхоз мүнөө жэлдэ 100 толгой үнеэдэй 1 типовой байра, 500 толгой хонидой 1 кошара, шубуудай 1 байра шэнээр бариха байна. Мүн малай хуушан хэдэн байранууд капитальнаар, һайнаар заһабарилагдаха юм. Тиигэбэл, ерэхэ үбэлжэлтэдэ бүхы үнеэдээ уяанда байлгажа, туталнуудаа түлитдэдэггүй байрада, хүрьгадаа кошарно-базова аргаар түлжүүлжэ шадахабди.

Эдэ барилгануудые хэхын тулада хамта дээрээ 2700 кубометр модо бэлдэхэ ба зөөхэ хэрэгтэй. Тиин мүнөө үедэ модоёо бэлдэхэ, тэрэнээ барилгын газарнуудта зөөхэ гээшэ манай түрүүшын эгээл харюусалгатай хүдэлмэри болоод байна. Энээнээ һайн мэдэрһэн манай колхозникууд энэ хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулжа байнхай.

Мүнөө 20 хүнһөө бүридэһэн бригада ойдо таһалгарнагүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Тус бригадынхид ажалайнгаа бүтээсые эрид дээшэлүүлһэнэй ашаар соносхогдоһон һарын түрүүшын 20 хоног соо 2000 кубометр барилгын модо бэлдэжэ, 1000 шахуу кубометрынь барилгын газарта зөөгөө. Тэдэнэр түсэбөө мартын 15 болотор гүйсэд дүүргэхэ байна.

Модо, шулуу бэлдэжэ, зөөжэ дүүргэмсээрээ, барилгын хүдэлмэри эхилхэ зэргэтэйбди. Түхэреэн жэл соо барилга ябуулха бригада 16 хүнһөө эмхидхээбди. Тус бригада барилгынгаа хүдэлмэриие мартын 20-һоо эхилхээр хараалаад, мүнөө бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа байна.

КПСС-эй түүхэтэ XX съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон манай колхозникууд хараалһан хэмжээ-ябуулгануудаа бэелүүлхын түлөө эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэнэ. Хүршэ аймагайнгаа колхозникуудай һайшаалтай үүсхэлые халуунаар дэмжээд байхадаа, «тэдэнэй жэшээгээр мүн лэ бидэнэр нииитынгээ малые һайн, типовой байрануудаар хангажа шадахабди» гэжэ манай колхозойхид мэдүүлнэ.

А. Даненберг, Баргажанай аймагай Маленковой нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Хэмжээ дары абаха

Хоринай аймагай колхозууд ниитынгээ адуу малые типовой дулаан байрануудаар хүсэд хангажа шадаагүй юм. Һүүлэй хоёр-гурбан жэл соо малай типовой байранууд баригдадаг болобошье, жэл бүхэндэ нэгэшье колхоз барилгынгаа түсэб дүүргэнэгүй, энэ шухала хүдэлмэри тон нобшо удаанаар ябуулагдана. Мүнөө Хоринай колхозуудай бүхы малайнь гурбанайнь лэ нэгэ хуби типовой байрануудтай, бэшэниинь һандаржа, һалаха болоһон хуушан дал, хашаанууд соо үбэлжүүлэгдэдэг байна. Хоринай колхозууд энэ байдалаа хараадаа абажа, мүнөө жэлдэ барилгын хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэхын тула оролдохо, барилгада хэрэгтэй модо бэлэдхэжэ зөөхэ, барилгашадай саг үргэлжын бригадатай болохо асуудалые шиидхэхэ зэргэтэй байгаа. Гэбэшье, мүнөө республика дотор соносхогдоһон барилгын модо, шулуу бэлэдхэлэй һарын хэр зэргээр Хоридо үнгэргэгдэжэ байһаниие хаража үзэхэ болоо һаа, тон хангалтагүй байна. Һүүлшын мэдээгээр, аймаг дотор модо отолхо түсэб 53 процент, модые барилгын газарта шэрэлгэ оройдоо 11 процент дүүргэгдээ. Тиигэжэ мүнөө аймагай колхозуудта бэлэдхэгдэһэн арба гаран мянган кубометр модоной 8 мянга гараниинь ойдоо хэбтэнэ.

Барилгын модо бэлэдхэжэ зөөлгэ илангаяа Хоринай МТС-эй харьяата колхозуудта муугаар эмхидхэгдэнхэй. Жэшээлхэдэ, Хрущевой нэрэмжэтэ колхоз 2250 кубометр модо бэлэдхэжэ, зөөхэ аад, мүнөө арайхан гэжэ дүрбэн зуугаад кубометр бэлэдхээд, нэгэшье кубометр модо ойһоо гаргаагүй байна.

Тиихэдэ модо бэлэдхэлгын хүдэлмэри Ленинэй нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь нүхэр Мыжитов), Карл Марксын нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь нүхэр Боянов), Молотовой нэрэмжэтэ (түрүүлэгшэнь нүхэр Керенцев) ба бусад колхозуудта муугаар ябуулагдажа байна. Эдэ колхозуудай олонхинь модо бэлэдхэхэ түсэбөө хахадлаашьегүй байһаар, отологдоһон модониинь барилгын газарта шэрэгдэнэгүй. Мүнөө саһан харгын байһан дээрэ модо шэрэлгые бүхы арга[…] эмхидхэжэ, үргэнөөр ябуулха з[…]тэй аад, эдэ колхозой хүтэлбэри[…]шэд хэмжээ абаагүй.

Барилгын модо бэлэдхэл[…]горьтой анхаралаа хандуулжа, […] хүдэлмэриие яһала эмхитэй[…] ябуулжа байһан колхозууд ай[…] дотор бии. Жэшээнь, «Улаан О[…]» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Д[…] Цыбикжапов) мүнөө жэлдэ ба[…]гада хэрэгтэй мянга гаран кубом[…] модо бэлэдхээд, хахадһаань […] зөөгөө. Модо бэлэдхэлгэ эндэ үр[…] жэлһээр.

Иимэ арга боломжо бэшэшье к[…]хозуудта бии. Теэд тэдэ колхозуу[…] хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала хүд[…]мэридэ һаналаа табинагүй.

Аймагай колхозуудта модо бэ[…]хэлэй, илангаяа зөөлгын тон хан[…]тагүйгөөр ябуулагдажа байһа[…] мэдэжэ байгаад, аймгүйсэдком, […]рэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Рудаков […]хихо хэмжээ абанагүй. Барил[…] модо бэлэдхэлэй һарын соносхо[…]ходо аймгүйсэдком тусхай тогто[…] абажа, колхозуудтаа тараажархи[…]лэ, тэрэнээ дүүргүүлхын тула […]хидхэлэй хүдэлмэри хээгүй, оролд[…]го гаргаагүй байшоо. Тиихэдэ мо[…] бэлэдхэлэй хүдэлмэриин яаха[…] муугаар ябуулагдажа байһан ту[…] аймгүйсэдкомой дэргэдэхи колхоз[…] барилгын таһагые даагша нүх[…] Серишевһээ асуухада:

— Энээн тушаа яһала тогтоол […] танхай гээшэ. Теэд хэрэгнай […]люурхан байна,—гээд, бамбагар […] саарһан сооһоо һүүлшын мэдээ г[…]гажа харадаг. Энэ нүхэр мо[…] бэлэдхэлэй һарын соносхо[…]һоор гансахан «Путь Сталина» к[…]хоздо ошожо ерэһэн, бэшэ кол[…]зуудтаа оройдоо ябаагүй байша[…]

Саашадаа иимэ байдалые тэсэ[…] болохогүй. Мүнөө жэлдэ малай ба[…]ранууд болон бусад барилгада х[…]рэгтэй модо бэлдэхэ түсэбые, ил[…]гаяа тэрэнэй зөөлгые колхоз бүх[…]дэ дүүргүүлхын тула Хоринай а[…]гүйсэдком, партиин айком зох[…] хэмжээ абажа, МТС-эй директ[…]нүүдтэ, колхозой хүтэлбэрилэгшэ[…] шанга эрилтэ табиха ёһотой.

Ц. Дандаров, манай кор[…]

Хөжэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой Бахлайтын томодхог[…] гүүртэдэ олон байранууд баригдажа байна. Мүнөө эндэ малшадай гэрнүүд, элек[…] станци, культбаза, магазин, үнеэдэй ба тугалай нэгэ-нэгэ байранууд бари[…] дүүргэгдэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэ гүүртын малшадай шэнэ гэрнүүдэй нэгэн.

А. Мантаевай фото.

Һү ехэтэй үнеэдые яагаад олошоруулаабибди

С. ШТЕЙМАН, Костромской областиин „Караваево" совхозой ахалагша зоотехник

«Караваево» совхозой хүдэлмэришэд Костромской шэнэ үүлтэрэй үнеэдые олошоруулхын тулада ехэхэн хүдэлмэри ябуулһан байна. Эндэ ехэ ба тоһолиг һү үгэдэг эрхим үнеэд олошоруулагдана. Жэшээнь, «Послушница» гэжэ рекордистка үнеэн зургаа дахин туталлаад байхадаа 3,92 процент тоһолигтой 16.262 килограмм һү үгөө. Иимэ үнеэд эндэ олон.

Совхозой үнеэд һаалгажа байһан түрүүшынгээ жэлдэ 4—6 мянган килограмм һү үгэдэг, зарим үнеэднь 8—9-шье мянган килограмм һү үгэдэг юм.

Адляар харууһалагдажа байгаад зарим үнеэднай һү багаар үгэдэг байгаа. 300 үдэрэй туршада зарим үнеэдһээ 2.950 килограмм һү, һү ехээр үгэдэг үнеэдһээ 15 мянган килограмм һү һаадаг байгаабди. Хэды тиимэ байбашье һүүлшын 10 жэлэй туршада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 5.833 килограмм һү һаадаг болообди. Малшадай оролдосотойгоор ажаллаһанай ашаар һү багаар үгэдэг үнеэд манай совхоздо жэл ерэхэ бүри үсөөржэ, һү ехээр үгэдэг үнеэд олошоржо байна.

Үнеэдэй һаалгажа байха үедөө тон ехэ һү үгэһыень тоолохоһоо гадна, һаалгажа байһан хэдэн үенүүдыень хараадаа абаха хэрэгтэй гэжэ бидэ һананабди. Жэл бүхэндэ һү ехээр үгэдэг үнеэн лэ ажахыда энээн ашагтай үнеэн гэжэ тоологдохо байна бшуу. Эгээл иимэ үнеэдые олоор үсхэбэрилхэ хэрэгтэй гэжэ манай дүй дүршэл харуулна.

Һаалгаха үе бүхэндөө адлихаар һү үгэдэг үнеэн нэгэ үдэр соо 50 килограмм һү үгэхэдөө жэлэй 300 үдэртэ багсаахада 12 мянган килограмм һү үгэжэ болохо байна. Һаалгаха үе бүхэндөө адли бэшээр һү үгэдэг үнеэн энэл саг соо 7—7,5 мянган килограмм һү үгэхэ болоно. Нэгэ үдэр соо аяар 49 килограмм һү үгэһэн «Борьба» гэжэ үнеэнһөө 7.318 килограмм һүн гараһан байна. Тиин үдэр бүри нэгэ хэмжээнэй һү үгэдэг «Нитка» гэжэ үнеэнһөө 12.168 килограмм һүн гараһан байха юм. Тиимэһээ һаалгаха болзор бүхэндөө нэгэ хэмжээнэй һү үгэдэг үнеэдые барихада ажахыда ехэ олзо доходтой байдаг. Һаалгажа байха үедөө үдэр бүри нэгэ хэмжээнэй һү үгэдэг үнеэдэй түлэнь мүн лэ ашагтай байна гэжэ бидэ элирүүлһэн байнабди. Иимэ үнеэдэй түлнүүдые бидэнэр олошоруулхые оролдодогбди.

Һү ехэтэй үнеэнэй һүниинь тоһолиг байдаггүй гэжэ һая болотор тоологдодог байгаа. Тиин һү багаар үгэдэг үнеэнэй, һү ехээршье үгэдэг үнеэнэй һүнэйнь тоһолиг адли гэжэ манай дүршэл харуулна. Жэшээлбэл, «Карина» гэжэ үнеэнһээ 3-хи жэлээ һаалгажа байһан үедэнь 300 үдэр соо 4,02 процент тоһолигтой 6.901 килограмм һү һаагдаһан байна, тиин «Каринаһаа» гараһан «Крина» үнеэн 5-хяа туталлахадаа 4,64 процент тоһотой 8.943 килограмм һү үгэһэн байна.

Һүнэй тоһолигые дээшэлүүлхын тулада эрдэмтэдэй, мэргэжэлтэдэй оролдолгоёо гаргажа байһаниинь мэдээжэ. Гэбэшье, эдэ асуудалнууд олон талаараа шэнжэлэгдээгүй, шиидхэгдээгүй байһаар.

Гансал һайн тэжээлэй ашаар үнеэнэй һүнэй тоһолигые дээшэлүүлжэ болохо гэжэ зарим эрдэмтэд тоолодог. Энэ ушарые зүбшөөнгүй байха аргагүй. Һүнэй шанар һүүлэй һүүлдэ малай тэжээлһээ дулдыдана. Тиимэһээ һүнэй тоһолигые дээшэлүүлхын тулада үдэртөө нэгэ гуримаар, нормын ёһоор малаа эдеэлүүлхэ ёһотойбди. Мүн нютагай эрхэ байдалые, сагай уларилые хараадаа абаха хэрэгтэй. Тиихэдээ тэжээлэй бүридэлые хододоо хубилгажа байха гээшэ шухала. Тиимын тулада ургамалнуудые хэрэгтэй тээшэнь хубилгаха бодосуудые хүрьһэндэ оруулжа шададаг болохо хэрэгтэй. Энэ хүдэлмэри саашадаа ехэ удхашанартай юм. Тэрэниие амжалтатайгаар бэелүүлжэ шадабал малшад үнеэдэйнгээ һү үгэлгые, һүнэйнь тоһолигые түргэнөөр дээшэлүүлдэг байна.

Тон адлихан ургамалнуудые, жэшээлхэдэ, свёкло гү, али хартаабхые ондоо хүрьһэндэ тарихада химическэ составайнгаа талаар тон ондоо байдаг гэжэ малшад үнинэй мэдэдэг. Тиимэ ургамалнуудые эдихэдээ мүн мал ондо ондоогоор шэнгээдэг ба адли бэшэ үрэ үгэдэг.

Тоһолиг ехэтэй һү үгэдэг ба шанараа өөрынгөө түлдэ дамжуулан үгэдэг үнеэдые үсхэбэрилтэ хадаа һүнэй тоһолигые дээшэлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудай гол шухалань гэжэ тобшолол хэхэдэ болохо байна. Энэ ушар үнеэд болон бухануудые зүбөөр шэлэжэ табиһанһаа дулдыдана.

Жэшээлхэдэ, совхоздомнай эхэһээн холо үлүү тоһолиг һүтэй үнеэд бии. «Говорунья» гэжэ үнеэн түрүүшынхеэ һаалгажа байха үедөө 3,6 процент тоһолиг һү жэлдэ үгэһэн байна, тэрэнэй тугал «Гамма» мүн түрүүшынхеэ һаалгаха үедөө 4,57 процент тоһолиг һү үгэһэн байха юм.

Һаалгажа байха үенүүдтээ үнеэнэй һүнэй тоһолигынь хубилжа байдаг. Гэбэшье, малай һүрэгтэ жэл бүри адли тоһолигтой һү үгэдэг үнеэд байдаг. Тиимэ үнеэнэй һүниинь жэл бүри ехэ боложо байдаг. Тусхай эрхэ байдалда үнеэнэй һү үгэлгые, һүнэйнь тоһолигые зэргэ дээшэлүүлжэ боломоор гэжэ бидэ һананабди.

Һаалгажа байһан нэгэ үеэрнь малые шэнжэлхэ бэшэ, харин гараһанһаань эхилээд хүгшэртэрэнь шэнжэлжэ байха хэрэгтэй. Үнеэдэй һаагдажа байһан үедэ тэжээлэй ба харууһалгын бүхы эрхэ байдалые хараадаа абан шэнжэлхэ хэрэгтэй. Бүри һайнаар үнеэ сэгнэхын тулада тэрэнэй али нэгэ һаалгажа байха үедөө тон ехэ һү гараһыень мэдэхэһээ гадна, мүн һүнэйнь эгээн дээдэ тоһолигые мэдэхэ хэрэгтэй.

Малай ашаг шэмые хаража үзэхэдөө түрэһэн эрхэ байдалыень, үүлтэрыень хододоо хараадаа абаха хэрэгтэй. Эхыншье, эсэгыншье талаһаа түлдэнь һүнэйнь тоһолиг дамжуулан үгтэдэг. Караваевска һүрэгтэ 3,5—3,6 процент тоһолиг һүтэй үнеэд бии. Тоһолиг һүтэй болохо шанарые үе залгуулан дамжуулха шэнжэтэй бухануудые эдэ үнеэдтэ табихада, түлэйнь һүнэй тоһолиг 4 процентһээ үлүү байдаг. Иигэжэ үүлтэр һайжаруулха хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлжэ, бидэ үнеэдэй һүнэй тоһолигые дээшэлүүлнэбди.

Һүүлэй үедэ ажахыда 660-һаа 900 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэй үнэд олошоржо байна. Олон жэлэй дүй дүршэлэй ба Туршалгын ветеринариин бүхэсоюзна институтдай научна хүдэлмэрилэгшэ А. Кузьмичевой шэнжэлэлгын ёһоор ехэ шэгнүүртэй үнеэд бага шэгнүүртэй үнеэдтэ орходоо эгээл ехэ һү үгэдэг үеэ тэсэмгэйгээр дабажа гарадаг байна. Ехэ шэгнүүртэй үнеэд адли эрхэ байдалда байһан аад, бага шэгнүүртэй үнеэдтэ орходоо ехээр һү үгэдэг байха юм.

23 жэлэй туршада манай совхоз гараһан бүхы туталнуудаа гарвагүйгөөр түлжүүлжэ байна. Энэ хадаа туталнуудые түлигдэдэггүй байрада түлжүүлһэнэй аша мүн.

Туталнуудые түлигдэдэггүй байрада түлжүүлхэдээ тэдэниие хуурай, үбэлдөө түлигдэдэггүй сэбэр байрада, зундаа лагерьнуудта байлгадагбди. Һая гараһан туталые солоомо зузаанаар дэбдиһэн таһалганууд соо амяарнь байлганабди. Тутал бүхэнэй таһалгада сэбэр агаар оруулжа, сүүдхэдээ агаарай температурыень һэлгэжэ байдагбди.

Иимэ эрхэ байдалда байһан туталнууд һэргэлэн болодог, дур[…]гаар эдеэлдэг.

Түлигдэдэг аад, нойтон, с[…] агааргүй байрануудта байха[…] хүсэ багатай туталнууд муу[…] эдеэлдэг, удаан өөдэлдэг, ехэнхи[…] үхэшэдэг юм. Харин түлигдэдэ[…] хуурай ба сэбэр байрануудта […]һан туталнууд адли эдеэн д[…] байгаад түргэн томо тобир боло[…] Эдэ бүгэдэ хадаа саашадаа эб[…] бодо малай ашаг шэмые, илан[…] үнеэдэй һүнэй тоһолигые дэ[…]лүүлнэ.

Малые һайнаар тэжээлгэ, […]рэниие зүбөөр түлжүүлгэ, […]дые ба бухануудые зүбөөр […]лэн абалга хадаа эбэртэ […]до малай һүрэгые һайжаруулха […]рэгтэ шухалын шухала удхаша[…]тай. Һайн тэжээлэй байбашье, […]гаар харууһалбал, мал бага а[…] шэмэтэй байха. Һайнаар эдеэл[…]лэгдэһэн, харууһалагдаһан […] ба бухануудые буруугаар шэл[…] малай һүрэгэй ашаг шэмэ дэ[…]лүүлхэ хэрэгтэ амжалта түйла[…]нагүй.

Жэшээлхэдэ, 1955 ондо м[…] совхоз хоёр һүрэг туранхай […] абаһан юм. Тэдэниие тартал[…]жа, ашаг шэмыень дээшэ[…]хэ ёһотой байгаабди. Үнеэдые […] һалдуулангүйгөөр эдеэлүүлжэ […] халһан, байрыень сэбэрлэһэн […]набди. Бүхы үнгэрһэн жэлдэ […] һүрэгтэ үнеэн бүриһөө 1000 […]грамм һүн һаагдаһан байгаа […] дурсагдаһан хэмжээ ябуулгану[…] бэелүүлһэнэй эсэстэ түрүүш[…] һарын туршада бидэ үнеэн б[…]һөө 2.495 килограмм һү һаагаа[…]ди. Тиимэһээ һүтэй малай һ[…]тые һайжаруулхын тула зоот[…]ческэ хэмжээ-ябуулгануудай […]плексын бүхы эрилтэнүүдые […]лүүлхэ шухала.

Гол горхонууд дээрэ хаалта олоор бария!

ИЛЬХИ ГОЛ ДЭЭРЭ

Хадын үндэрһөө хүүен, хүсэ шэмэтэйгээр урдажа байһан Ильхи голые амалажа, газар дайдынгаа үрэжэлые дээшэлүүлхэ гэжэ Ээриин-Адагай хүн зон үни сагай бododог һэн...

«Ургасые дээшэлүүлһэнэй, энэ газар бүри ехээр элдүүрилэн ашаглаһанай үндэһөөр зургаадахи табанжэлэй һүүл болотор жэл бүри 11 миллион пүүд ороохо таряа абадаг болохо...» гэжэ партиин XX съездын Директивэнүүд соо хараалагдана. Теэд һайнаар хүтэжэнги ороохо таряанай ажахы тээшэмнай малажалые хүгжөөн дэбжээхэ шухала арга нүхэсэл ха юм.

Тиимэһээ Заиграйн аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд энэ асари ехэ зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулхын тула бурьялан урдажа байгаа Ильхи голой уһые сабшалан, поли дээгүүрээ залаха гэжэ шиидэбэ. Сэбэр уһаяа һэрүүлэн байһан хадын голые хүндэлэн хааха гэшэ тиимэшье бэлэн бэшэ байба. Эндэ хадьы ехэ хүсэ зориг, шадабари хэрэгтэй гээшэб...

Энэ шухала хэрэгтэнь колхозниигуудта туһалха гэжэ аймагай комсомолецууд шиидээ һэн.

Соохорлон байһан саһые хахалан гараһан шэнэ харгы маниие үгсүүр өөдэ абаашана... Үндэр модонуудай хоорондо татагдаһан үргэн улаан бүд дээрэ «Хэн зоригтойб—тэдэнэр маанадаар!» гэжэ томо үзэгүүдээр бэшэгдэһэн үгэнүүд аяар холоһоо харагдана.

— Зай, эндэ комсомолецуудай отог гээшэ,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Аяндуев хэлэбэ. Эндэ комсомольско путевкоор элдэб эмхи зургаануудһаа ерэһэн 18 комсомолецууд эрэлхэг зоригтойгоор ажаллана. Тэдэнэр ВЛКСМ-эй айкомой инструктор, барилгын начальник Михаил Вязинский, гидротехник Анатолий Яковлев гэгшэдэй хүтэлбэри доро хүдэлмэрилнэ. Мүн амаралтын ба бусадшье үдэрнүүдтэ аймагай организацинуудһаа хэдэн зуун комсомолецууд воскресникээр ерэжэ, ехэ хүдэлмэри хэдэг байна.

Комсомолецууд өөһэдынгөө хүсөөр 200 кубометр барилгын модо, ниилээд ехэ шулуу бэлдээ. Тиихэдэ, Семен Теслев, Валентин Сараев гэгшэд гурбан газараар голые оёортонь хүрэтэр хүргэжэ, нүхэлхэ гэһэн даалгабари абаад, тэрэнээ дүүргэжэ захалаа һэн. Энэ хоёр хүбүүдэй 14 үдэрэй туршада хэһэн оролдосотой ажал эрхим дүн харуулба. Семен Валентин хоёрой хүдэлмэриие колхозой правлени һайнаар сэгнэжэ, 300—300 түхэригэй шан үгэһэн байна.

Барилгын шулуу, модо бэлдэхэ хүдэлмэришье дүүрэжэ, голшье таһа хүргэгдэбэ. Тиин голые хүндэлэн хаагаад байха модоор хэгдэһэн 25 метр утатай хаалгын һуури—газартаа 2 метр шахуу гүнзэгы траншей малтаха хүдэлмэри эхилээ һэн. Энэшье хүдэлмэри урагшатайгаар ябажа, мэнэ дүүргэгдэхээ байхадань, газар дороһоо уһан гаража, хүдэлмэридэнь һаад тойбо татаа. Гэбэшье, залуушуулай зориг хухараагүй.

Тэдэнэр үбдэг тулама уһан соо газар малтаха хүдэлмэреэ эршэмтэйгээр ябуулжа байна. Тиин 4—5 хоногһоо дошхон гол хаагдажа, хүнэй һанаһан замаар ашагта уһаяа эльгээдэг болохонь.

Колхозниигуудай ба комсомолецуудай оролдостой ажалай ашаар энэ колхоз 1000 шахуу гектар газар хабартаа уһалха аргатай болохо. Энээнһээ гадна, урдань колхозой центр шадар уһанай үгы дээрэһээ огородоо һуурин газарһаа арбаад модо холо таридаг байгаа. Тиимэһээ энэ ажалда үбтэд, хүгшэд олон хүүгэдтэй эхэнүүд элсүүлэгдэдэггүй һэн. Харин энэ жэлдэ Ильхиин уһалууриин системэ бүтээгдэжэ, колхозой центр шадарай газар уһаар хангагдажа, эндэ огород ехээр тариг-дадаг болохонь. Тиин 350 гектар таряанай поли түрүүшынхеэ уһалагдаха юм.

— Одоо энэ голые амадабал манай нютаг дайда бүри үрэжэлтэй болохо даа. Ган гасуурта гасагдахаяа болихобди, —гэжэ колхозниигууд омогорхолтойгоор хөөрэлдэнэ.

Энэ системын барилгада хүдөө ажахые механизацилгын Ильхиин училищиин һурагшад, Ново-Брянска МТС-эй механизаторнууд ба бусад ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилга дээрэ саг үргэлжэ хүдэлмэрилдэг комсомолецууд М. Вязинский, Т. Пахомова, В. Сараев, Н. Неспанова, В. Вязинский, Л. Ромашева, С. Теслев, С. Агильдина гэгшэд байна.

Е. Ринчинова

Овощь ургуулагшадай научна конференци

Хоёр үдэрэй туршада мартын эхеэр Иволгын аймагай овощь ургуулагшадай научна конференци болобо.

Аймагай бүхы колхозуудай овощь ургуулагшад «Коммунизм» колхоздо зарлагдаһан конференцидэ суглараһан байна. «Коммунизм» колхоз овощь ургуулгаар аймаг соогоо түрүү колхоз юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ колхоз овощиин үндэр ургаса абаһан байна. 1955 ондо ганса овощьһоо энэ колхоз 400 мянга шахуу түхэригэй олзо оруулһан байна. Тус колхоздо овощь тарижа үндэр ургаса абадаг баян дүй дүршэлтэй болоһон овощь ургуулагшад бии. Жэшээлхэдэ, колхозой овощь ургуулагшадай бригада (бригадирынь нүхэр И. М. Яковлева) 1955 ондо га бүриһөө 140 центнер үгэрсэ, 222 центнер помидор абаһан байна. Тиихэдэ Ц. С. Пурбуевагай звено гектар бүриһөө 185 центнер капуста, 270 центнер помидор, 273 центнер үтэрсэ хуряажа абаа. Түсэбһөө гадуур ургаса абаһанайгаа түлөө тус звено нэмэлтэ түлбэри болгон 15 мянган түхэриг мүнгэ абаһан байна.

Конференци дээрэ элдэб һонирхолтой асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ. Овощь ургуулгын түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ ба хүрьһэ элдүүрилгын, овощь тарилгын, харууһалгын шэнэ агротехническэ арга методүүдтэй овощь ургуулагшадые танилсуулха зорилготойгоор тус конференци үнгэргэгдөө.

«Хартаабха ба овощь ехээр ургуулха ба хуряаха тухай» КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые дүүргэхэ зорилгонууд тухай КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Д. Д. Эрдынеев конференци дээрэ элидхэл хэбэ.

Һүүлээрнь «Коммунизм» колхозой овощь ургуулагшадай бригадын бригадир нүхэр И. М. Яковлев ба тус бригадын звеное даагша нүхэр Ц. С. Пурбуева гэгшэд овощиин үндэр ургаса ургуулгаар олоһон дүй дүршэл тухай элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Пропашной культурануудые элдүүрилгэдэ МТС-эй машинануудые хэрэглэлгын дүршэл тухай Саянтын МТС-эй агроном нүхэр Торопов хөөрэжэ үгөө. Агроном В. И. Левенко, Булганинай нэрэмжэтэ колхозой огородой звеное даагша А. М. Загузина гэгшэд овощиин хүрэнгэ яажа һайжаруулха тухай элидхэлнүүдые хэбэ.

Үгэ хэлэгшэд ажалай амжалтануудые тэмдэглэхэһээ гадна, ажал хүдэлмэриин эмхидхэлгэдэ, ажал ехэтэй хүдэлмэриие механизацилгада, овощь ургуултын агротехникэдэ тохёолдодог горьтойхон дутагдалнуудые элирүүлээд, тэдэниие усадхаха талаар дурадхалнуудые оруулба.

Конференцидэ хабаадагшад «Коммунизм» колхозой овощь ургуулгын ажахыда ошожо хараһан байна.

Конференциин эсэстэ Иволгын аймагай овощь ургуулагшад, механизаторнууд ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд хартаабха болон овощиин үндэр ургаса абаха уялгануудые абажа, Тарбагатайн аймагай овощь ургуулагшадые социалистическэ мүрысөөндэ уриба.

П. Стужин.

Сатирын БУЛАН

Хуушан-Ёнхорто

Доро толилогдоошо фото-зураг Зэдын аймагһаа «Б-М. Үнэн» газетын «Сатирын буланда» зорюута эльгээгдээ. Энээниие эльгээһэн хүнүүд хабсаралта бэшэг соогоо шогтой, ёгтойгоор ингэжэ бэшэнэ: «Фото-зураг хараад юу ойлгонот? Цагаан-Усанай МТС-хидэй дархалжа, халануудаар хэһэн ханатай, хүхэ тэнгэри хушалтатай, Хуушан-Ёнхор гэжэ нэрэтэй, туйлай ехэ, хэмгүй ехэ байрые харанат. Үбһэ сомодог, үбһэ хуряадаг машинануудаа МТС-эй һанаамгай, һүбэлгэн зарим хүнүүд тэрэ байра соогоо хадагалһан байна бшуу. Ойлгогдобо гү?» Ехэл ойлгостой байна. Дурсагдагша МТС-эй хойрог залхуу зарим хүнүүд гүрэнэй зөөридэ эзэн бусаар хандажа, хээрын сагаан талада хаяа ха юм даа.

Таабари.
Шэжэр мүнгэн шэрдэгтэй,
Сэгээн тэнгэри хүнжэлтэй,
Арма тарма һахалтай,
Арьягар нарһа һахихай
«Эм» үзэгөөр эхилһэн,
Эзэн баабайдаа мартагдаһан—
Юун бэ?
Тайлбари:
(фото-зураг харагты)
Фотонь **И. Яхногой.**
Таабаринь **Б. Гылыковэй.**

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭНДЭ" БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

„Малынь туража байна“

Манай газетын февралиин 7-ной номерто дээрэ дурсагдаһан гаршагтайгаар толилогдоһон статья соо Курумканай аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо малай үбэлжэлгэ муугаар үнгэргэгдэжэ байна гэжэ хэлэгдэһэн байгаа.

Статья соо зүб шүүмжэлэл хэгдээ гэжэ манай редакцида Курумканай аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Дампилон мэдээсэбэ.

Аймсоведэй гүйсэдкомой заседании дээрэ тэрэ статья зүбшэн хэлсэгдээ. Малай үбэлжэлгые эмхидхэхэ талаар дутагдалнуудаа усадхахыень колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Петелиние, мүн колхозой зооветеринарна мэргэжэлтэдые аймсоведэй гүйсэдком уялгалһан байна.

„Ажалшадай культурна эрилтые хангаха“

Байкало-Кударын аймагай Культурын байшан болон бусад культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаанууд хангалтагүйгөөр хүдэлмэрилнэ гэһэн статья дээрэ дурсагдаһан гаршагтайгаар манай газетэдэ толилогдоһон байгаа.

Статья соо заагдаһан баримтанууд булта зүб байба. Энэ аймагай Культурын байшангай болон бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэриие һайжаруулха, ажалшадай культурна эрилтые саг соонь хангаха тушаа зохихо хэмжээнүүд абтаба гэжэ манай редакцида Культурын министерствоһээ мэдээсэбэ.

***

„Хэды болотор иигэжэ байха юм“

Бичурын аймагай Заганай сельпогой 2-дохи магазинай наймаалагша Данзанова советскэ худалдаа наймаанай гурим эбдэнэ гэһэн бэшэг манай редакцида ороһон байгаа.

Шалгаад, хэмжээ абахынь тулада энэ бэшэг Бурмонкоопсоюзай правленидэ эльгээгдэһэн юм.

Бэшэг соо заагдаһан баримтанууд шалгалтаар тодоржо, зохихо хэмжээ абтаа гэжэ манай редакцида Бичурын аймпотребсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Бурлаков мэдээсэбэ. Худалдаа наймаанай гурим эбдэһэнэй түлөө наймаалагша Данзанова хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдөө.

Шэнэ табанжэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхын түлөө

(Селькорнуудай бэшэгэй шэнжэлэл)

1956—1960 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ шэнэ, зургаадахи табанжэлэй түсэб тухай КПСС-эй XX съездын Директивэнүүдые манай республикын ажалшад бүхы советскэ арадтаяа хамта айхабтар баяр баясхалантайгаар уттаа. Теэд мүнөө республикымнай колхозуудта хаа хаанагүй: хонёор баян Борьеотой, Чесана, Эгэтын... таряа талха ехээр ургуулдаг Бэшүүрэй, Мухаршэбэрэйшье, һү, тоһо ехээр абадаг Сэлэнгэ, Байгал шадарайшье, мүн холын Аха, Баунтын колхозуудта шэнэ табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөн үргэн далайсатайгаар дэлгэржэ байна.

Энэ түлэб үнгэрэгшэ январь, февраль һарануудта республикымнай колхозуудта тоосоото ба тоосоото-һунгуулиин суглаанууд боложо үнгэрөө. Хамтынгаа суглаанууд дээрэ колхозниигууд үнгэрэгшэ жэлэйнгээ хүдэлмэриин дүнгүүдые зүбшэн хэлсэхэ зуураа, саашанхи зорилгонуудаа, шэнэ табанжэлэй үедэ ниитын ажахые хүгжөөхэ тодорхой хэмжээнүүдээ хараалба.

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ тухай партиин Центральна Комитедэй январска Пленумэй түүхэтэ тогтоолые дүүргэлтэ болгон ажахын үнгэрэгшэ жэлдэ олонхи колхозууд һаалгаяа, нооһо, мяха, үндэгэ абалгаяа горьтойгоор дээшэлүүлээ. Энээн тухай манай редакцида үдэр бүри ерэжэ байдаг олон тоото бэшэгүүд гэршэлнэ.

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо тоосоото-һунгуулиин суглаан боложо, үнгэрэгшэ жэлэйнгээ хүдэлмэриие эндэхи колхозниигуудай тон ехэ эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэһэн тухай манай селькор **Р. Будаев** һонирхолтойгоор бэшэнэ. Мал олонтой энэ колхоз урзанда үнеэн бүриһөө 740-өөд литр һү һааһан, хонин бүриһөө 1,7 килограмм нооһо хайшалһан байгаа һаа, нёдондо үнеэн бүриһөө 847 литр һү һаагаа, хонин бүриһөө 1,8 килограмм үлүүтэй нооһо хайшалаа. Тиигэжэ үнгэрэгшэ жэлдэ элдүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 24,5 центнер һү, 1,3 центнер нооһо, 14,5 центнер мяха, тарилгын талмайн 100 гектар бүхэндэ 1420 үндэгэ абаа. Колхоз ниитынгээ ажахыһаа 2 миллион 501 мянган түхэриг, тэрэ тоодо малажалһаа 2 миллион 359 мянган түхэриг олзо доход абаһан байна.

«Гэбэшье, — тэжэ саашань нүхэр Будаев үргэлжэлүүлнэ, — арга боломжонуудаа тус колхоз хүсэдөөр хэрэглэнэгүй, дутуу дунданууд олон. Энээн тухай хамтын суглаан дээрэ үгэ хэлэһэн хэдэн хүн шүүмжэлһэн байна. Малай олоороо һубайрдаг дээрэһээ түл үсөөнөөр абтана. Үнгэрэгшэ жэлдэ 1351 хонин һубайраа. Һүнэй-товарна хоёрдохи фермын 132 үнеэдэй аяар 92-ынь һубай байшоо. Тиигэжэ зуун эхэ мал бүриһөө оройдоол 60 хурьган, 80 тугал абтаа. Мал олоороо һубайржа, колхоздо тон ехэ хохидол ушаруулагдаһан байна. Тооложо үзэхэдэ, имагтал малай олоороо һубайрһанһаа боложо колхоз миллион шахуу түхэригэй олзо доход дуутуугаар абаа. Гадна, колхозой правлени үүлтэртэ үнеэдэй фермэдэ хамаг бүхы оролдолгоёо гаргаад, нютагай үнеэдэй гүүртэнүүдтэ анхаралаа табинагүй. Тиигэжэ племенной фермын үнеэн бүриһөө 3263 литр һүнэй һаатдахада, нютагай үүлтэрэй үнеэдһээ оройдоол 300—550-яад литр һүн һаагдаа. Гэтэр, колхозой олонхи үнеэдынь нютагай үүлтэрэй юм.

Энэ ехэ дутагдалаа ойлгоһон колхозниигууд саашадаа малай һубайралгатай шууд тэмсэхэ, нютагай үүлтэрэй үнеэдһээ һү һаалгые эрид дээшэлүүлхэ гэжэ шиидээ».

Шэнэ табанжэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын тулада нютаг нютагуудта доторойнгоо хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудые, дутуу дунданууда колхозниигуудай элирүүлжэ байһан тухай манай бусадшье селькорнууд бэшэнэ. Һая Байкало-Кударын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо тоосоото-һунгуулиин суглаан болобо гэжэ манай селькор **И. Соловьев** мэдээсэнэ. «Газарай хүрьһэнэй муугаар элдүүрилэгдэдэг ба полинуудай үтэгжүүлэгдэдэггүй дээрэһээ колхоз ороһото культурануудай муу ургаса хуряадаг болоо, — гэжэ тэрэ бэшэнэ. — Үнгэрэгшэ жэлдэ артель түсэбтэ ургасынгаа гурбанай хоёршье хубиие хуряагаагүй. Тиигэжэ гүрэнтэйгөө тоосоод, үрэһэ хүрэнгэсэ хаагаад, ажалта үдэртөө хубаагаад байхадань, колхоздо малдаа эдюулхэ өөдтэй таряан үлөөгүй.

— Манай артель олон һалбарита ажахытай, — гэжэ суглаан дээрэ колхозник нүхэр Капустин хэлэбэ.— Теэд колхозой правлени гол түлэб малажалаа хараад лэ ажалайнгаа һалбари бүхэниие нэгэ жэгдэ һайнаар хүтэлбэрилнэгүй. Тиимһээ тиигэжэ тэрээ малажалые саашадань хүгжөөхэдэ шухала удхашанартай ороохо таряанайнтаа ажахыда зохихо анхаралаа хандуулнагүй. Хэрбээ саашадаа полинуудайнгаа ургасые эрид дээшэлүүлээгүй һаа, малһаашье ашаг шэмэ ехээр абажа шадахагүйбди.

Полинуудаймнай газарай хүрьһэн жэл ерэхэ бүри муудажа, хүсэ түрьсэеэ һуларуулжа байна.

Юу хэхэ хэрэгтэйб? Мальцевай шэнэ түрүү аргые хэрэглэжэ, мүн үргэлжэ ехэ полинуудые үтэгжүүлжэ, газарайнгаа хүрьһые һайжаруулхатаяа хамта шэнгэн гү, али бүлэг бүлэг ой модотой, мүн һөөг бургааһатай, бута боллогтой газарнуудые сэбэрлэжэ, шэнэ газарнуудые севооборотоо оруулха, тиигэжэ пар ехээр бэлдэдэг болохо ёһотойбди.

Шэнэ табанжэлэй үедэ ниитынгээ ажахын бүхы һалбаринуудые эрид түргэнөөр хүгжөөн дэбжээхын тулада саашадаа хүдөө ажахын культурануудай, илангаяа ороохо таряанай ургасые горьтойгоор дээшэлүүлхэ гэжэ эндэхи колхозниигууд суглаан дээрэ шиидхэбэ» гэжэ нүхэр Соловьев бэшэнэ.

Ажалта үдэрые ямараар гаргашалдагаа, гаргаһан ажалдаа хэды шэнээн продукци абадаг тухайгаа хамтынгаа суглаан дээрэ Кударын аймагай Ждановай нэрэмжэтэ колхозойхидой эдэбхитэйгээр хөөрэлдэһэн тухай **Жамсаран Гунчитов** бэшэнэ. Олон һалбарита ажахытай энэ колхоз нёдондо ниитынгээ малажал хүгжөөхэ талаар ниилээд амжалта туйлаа. Тиибэшье, хүдөө ажахын культурануудай, илангаяа овощной культурануудай бирагүй ургаса хуряагдаа. Огородой ажалда аяар 2700 ажалта үдэр гаргашалагдаад, бүхыдөө 120 центнер ургаса хуряагдаһан байна. Тиигэжэ гаргашалһан ажалта үдэр бүхэндэ оройдоол 4,4 килограмм овощь абтаа.

«Яахадаа иимэ муу ургаса хуряагдааб гэхэдэ, — гэжэ нүхэр Гунчитов бэшэнэ, — ургасын хойноһоо харууһалга муугаар хэгдээ. Зарим культурануудай эшын газарһаа гараһан, эгээл харууһа хэхэ үедэ колхозой правлени звенонуудые эмхидхээгүй. Огородойнгоо бригадые колхозой правлениин мартажархиһан дээрэһээ Б. Бундаева, Э. Цынгунова, Х. Доржиева гэгшэд даажа байһан участогуудаа буртаг үбһэ ногоондо даруулжархиһан байгаа.

Мүн олзо доход ехэтэй гахай үсхэбэрилгэдэ колхозой правлени анхаралаа табяагүй.

—Гахайнгаа фермын хүдэлмэридэ һанаагаа табидаггүй аад, гахайн мяхан юундэ үгыб гэжэ манай колхозой хүтэлбэрилэгшэд асуудаг заншалтай, — гэжэ гахайшан Буда Раднаева хэлэбэ. — Юундэ гахайн мяхан үгыб? Шалтагаанинь олон. Нэгэдэхеэр, тэжээл бэлдэгдэнэгүй, хоёрдохёор, һүрэгнай зүбөөр бүридүүлэгдэнэгүй, мүн гахайнууд тус тустаа хүнүүдтэ даалгагданагүй. Манай хүдэлмэридэ колхозой правлениин туһалаа һаань бидэнэр, гахайшад, поршоонхошье олоор абахабди, гахайшье олоор шахахабди.

Эндэхи колхозниигууд саашадаа дутагдалнуудаа усадхажа, ажал багаар гаргашалан, малһаа ашаг шэмэ ехээр абадаг болохо, хүдөө ажахын культурануудай баян ургаса хуряадаг болохо гэжэ шиидээ».

Ороохо таряанай ургаса, малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ талаар зургаадахи табанжэлэй түсэб соо табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула эдэ үдэрнүүдтэ манай республикын колхозниигууд бүри урма зоригтойгоор ажаллажа байна. Тэдээндэ хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэридэ механизаторнууд ехэ туһа хүргэнэ, хүргэхэшье ёһотой. Гэбэшье, зарим МТС хэһэн ажалаа, хахалһан гектараа тоолоод лэ, харьяата колхозуудай бүхы хүдэлмэридэ һайнаар туһалнагүй, баян ургасын түлөө ёһотойгоор тэмсэнэгүй. Жэшээлхэдэ, харьяата Молотовой нэрэмжэтэ колхоздоо Мухаршэбэрэй аймагай Хонхолойн МТС-эй муугаар туһалдаг тухай селькор **В. Баддуев** бэшэнэ. Һая энэ колхоздо тоосоото суглаан боложо, МТС-эй хүдэлмэри шангаар шүүмжэлэгдээ.

Манай ороной арадай ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, тиигэжэ арад зоной ажана һайн байдалые бүри һайжаруулха шэнэ табанжэлэй асари ехэ түсэбүүдээр зоригжоһон Зэдын аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ, Бичурын аймагай «Коммунизм», Ждановай нэрэмжэтэ, Закаменай аймагай Кагановичын нэрэмжэтэ, «Улан Далхай» колхозуудай гэшүүдэй хэрэглэгдэдэггүй арга боломжонуудаа, дутуу дунданууда хамтынгаа сутлаанууд дээрэ эдэбхитэйгээр элирүүлһэн ба дээшэлүүлэгдэһэн социалистическэ уялгануудые абаһан тухайнь селькорнууд **Д. Цыремпилов, Д. Мункуев, О. Ленхожиев, Ф. Цыренжапов, Б. Ванчиков** гэгшэд бэшэнэ.

Нютаг нютагайнгаа эрхэ байдалые харалсан, хэрэглээгүй арга боломжонуудаа гүйсэдөөр ашаглаа һаа, дутуу дунданууда зоримгойгоор элирүүлээ һаа, ажал хүдэлмэридөө наукын туйлалтанууд ба түрүүшүүлэй баян дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэдэг болоо һаа, хүдөө ажахын культурануудай ургасыешье, малайнгаа ашаг шэмышье ойрын хэдэхэн жэл соо хоёр—гурба дахин дээшэлүүлхэ арга боломжо колхоз, совхоз бүхэндэ бии.

Түрэл Коммунистическэ партиингаа түүхэтэ XX съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон республикымнай колхозниигууд болон механизаторнууд шэнэ, зургаадахи табанжэлэй түсэбые болзорһоонь уридшалан дүүргэхын түлөө социалистическэ мүрысөөгөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэнь лабтай.

Чойжи-Нима ГЕНИНОВ.

Б У Л Х А Й

Нэгэ акттай сатирическэ пьесэ

Хүдөөгэй уранhайханай самодеятельностиин драмкружогуудта зорюулан, Ч-Н. Гениновэй зохёоhон „Булхай" гэжэ нэгэ акттай пьесые мүнөө тунхаглабабди.

Наадаха нюурнууд:
1. **Нэхэнсэг.** Наймаалагша.
2. **Гажидмаа.** Тэрэнэй hамган
3. **Балмажы.** Колхозой правлениин сэбэрлэгшэ
4. **Мухансаг.** Колхозой кладовщик.

Наймаашанай гэр. Нэхэнсэг гансаараа, сонхоороо хаража hууна.

Нэхэнсэг. Хайшаа ошоо гээшэб даа. Үбhэндөө гараа гэхэдэш, үүдэнниинь hула. (Бодолгото болоно). Саг ямаршье түргэн ошоно гээшэб. Үдэр хоног үнгэржэл байха. Мэнэ hаяхан зун болоhон аад, мүнөө үбhэн дүүрэжэ, талхан болохонь. Шалгалта болоhоор хоёр хоног үнгэрбэ. Уданшьегүй hара болоод, баhа шалгалта болохол даа... Дуун тэжэ ямар hонин гээшэб даа. Сэдьхэлэй тэжээл гэжэ үнэн байна. Үнэн зүрхэнhөө дуулахадаш баhал ондоохон лэ гээшэ ха.

(Дуулана).

Архиинь ууҗа үзэнхэйлгүйб,
(тамшаана),
Амандал гашаюунтайл юумэгшэ
аабза.
Айдараар ябажа үзэнхэйлгүйб,
(hапаа алдана).
Аргагүй шуналтай юумэгшэ аабза.

hэ, hэ. Архи тамхи уудаггүй хүн болоод, дуулаа хада бүри hонин байгаа бэшэ ха гү?

Тамхиинь татажа үзэнхэйлгүйб,
(гарааpаа зангана),
Тангалайдал гашаюунтайл юумэгшэ
аабза.
Тангилаар ябажа үзэнхэйлгүйб,
(гараараа зангана).
Таахадал шуналтай юумэгшэ аабза.

Зүб. Нэгэ куплетдынь дуратайгаар, нүгөөдыень—дурагүйгөөр дуулахал ёhотой байна даа.

(Газааhаа Гажидмаа орожо ерэнэ).

Хайшаа ошоо гээшэбши?

Гажидмаа. Газаахяна тармажа байhанаа ерэбэл би даа. Үбhэндоо үни гараха хүн аад, бэшэнhээ тээгдэбэ ха юм биб. Ши хүндэ туhа нэмэригүй, архияа уубал шамда дүүрэ ха юм.

Нэхэнсэг. Зай, зай юрэдоо! Баруун добоёо hүрилжэ дууhаха болоо гүт?

Гажидмаа. Мүноодэртоо hалгаахабди.

Нэхэнсэг. Ши оройтонгүй ерэл даа. Колхозой үбhэшэн бэшэ, hаалишан гээшэш. Аяар хорёод үнеэ hаахашни заа—маала хэрэг бэшэ. Нэгэшье hаалганда дутуу ядуу hаагаад, тугалдань табижа үгөөд, hү багаар абахашни буруул байха. hү ехээр абахашни hайшаалтай хэрэг гээшэ.

Гажидмаа. Ши баhа шудханхай бэшэ гүш даа?

Нэхэнсэг. Юу?! «Баhа»—гэжэ, юун намайгаа архиншан болгохошни гү? Зай, хашартайл даа, юрэдоо. Эдеэлхэ гэжэ ерээ hэм, юуншье үгы гээшэ гү? (Ябахаяа hанан).

Гажидмаа. Байзал даа, байзал даа.

Нэхэнсэг. Яатаабши? Яаранам. (Баhа ябахаяа забдана. Гажидмаа гүйжэ ошоод, урдаhаань тогтоогоод).

Гажидмаа. Амилал даа.

Нэхэнсэг. (Амилан) hа.

Гажидмаа. Пэхь! Хари иимэл ха hэн ши. Нэгэндээ нэтэрээ, нэхыгөө хэдэрээ ха юм ши.

Нэхэнсэг. (Ехэ нялдагашан энеэнэ), Норбоевой «нэгые уугыш даа»—гээд, яашье hалажа үгэхэгүйдэнь нэгэ жааханаар балгаа hэм даа.

Гажидмаа. Юун, тэрэ бүри, тэрэ, энэ ходо хүндэлhэн, уулгаhан байгшаб. Ууhанаа балаалhан шалтагшни тэрэ агша гү?

Нэхэнсэг. (Ехэ энеэнэ). Энээнhээ хойшо хүнэй хэжэ үгэхэдэнь, «hамгамни хатуу юм, hамгандаа мэдэлтэй хүм»—гээд, байха болоол гээшэ бэзэб.

Гажидмаа. Нэгэ балгаад, нюдэншни иигэжэ жортойшоо гү? Үтэр хэлэ!

Нэхэнсэг. Хүнэйхиие уужархёод, харюугүйгөөр hула hууха hэн гүш даа. эшхэбтэр, культурагүй хүн тожэ hанаха бшуу.

Гажидмаа. Хари нюhа—нёлбоhо гоожуулжа hуухадашни культурна хүн гэхэнь гээ бы.

Нэхэнсэг. Зай. Дэн бү хэтэргэл даа.

Гажидмаа. Ши архяа уухадаа өөрөөл хэтэрнэ ха юм ши. Энэ архяараа хамаг салингаа hалгаагаа бэшэ аал ши?!

Нэхэнсэг. Болил дөө, юрэдөө, юун хаанаhаа аяар...

Гажидмаа. Иигээд лэ, абаад лэ, ууҗа байхадаа юу мэдэхэ хүмши, хэдыешье абаhанаа.

Нэхэнсэг. Мэдээтэй юм ааб даа. Наймаашанайшни хармаанда данса гээшэ ямаршье бухгалтерскэ хэрэгhээ нарин байдаг юм шуу!

Гажидмаа. Гэнтэ шалгалта болог лэ даа?

Нэхэнсэг. Болодоггүй шалгалта болохонь hэн гү, болодог лэ шалгалта болоно бэзэ.

Гажидмаа. Архи арбан гурбан жолоотой юм. Нэгэ жолоодонь хүтэлүүлээд лэ хүл гараа хүлдэшоод гү, али машина хашиинада даруулшоод байхаяа hанаа гээбши даа.

Нэхэнсэг. Зай хүроо болоо! Хашартай юрэдоо. Ягаа шабжаганжа, хорон холтоhон үргэтэйбши.

Гажидмаа. Тэнгэриин үдэр бүхэндэ шэхэнэйшни яра болотор хэлээб. Янаш, дураа мэдэ. Энэ (толгойень заажа) котелок соогоо юумэ бусалгаха хабатай юм hаа, бусалгана аабзаш.

Нэхэнсэг. Юу гэжэ?! (Столоо шаана).

Гажидмаа. Абгай гэрэйнгээ түлхюур орхёод ошоо hэн. Тэрэнниинь абаашажа үгөөд, үбhэ руугаа ошохом. (Гарана).

Нэхэнсэг. Байз! Байз гэнэм! (Хойноhоонь ошоод, гарашахадань үүдэндэ тогтоно). Золгишни, ягаа hоол юм. Хаана ошохо hэм ши ...«Котёлогышни» харуулхаб даа! Юундэ иимэ хоротойгоор, абаха танаггүйгөөр хэлэдэг болобо гээшэб? ...Аа?!. Тэрэ Зандантай hөншэлтэй болоо бэшэ гү даа?.. Багадаа суугтаа наададагаа ягаа зохидхоноор хөөрэлдөө гээшэ hэм. Бузархан зохидхоноор лэ, эльгэн инаг болоно байгаад лэ, үнэгэнэй hүүлээр эльбэхэдөөд лэ, урьхада оруулhан шэнгээр элирүүлжэ абахаб. Мэдээд байхадаа (хургаа дээшэнь ёдойлгон) үшөө саашань хаража үзэнэ аабзабди.

(Балмажы орожо ерэнэ).

Балмажы. Нэхэнсэг хари гэргээ байнабши?

Нэхэнсэг. Ой! (Шангаар сошоон, гараа арбагад гүүлэнэ).

Балмажы. Тадхансагынь абяа гараба гээшэ гү!

Нэхэнсэг. (Урмашан энеэнэ) Яахаяа hанаабта?

Балмажы. Магазиндаа ошохо болоо гүш?

Нэхэнсэг. (Шангаар сошоон) Юу абахатнайб?

Балмажы. Тадхансаг абхамнеэ! (Нэхэнсэг энеэнэ). Нэгэ заа ситец абаха гээд...

Нэхэнсэг. Мүнөө hаяхан ерээд hуунална.

Балмажы. (Гайхан). Мүнөө hаяхан?! Тиимэшье hэн гэлэйт. Хари hөөргөө ошоод, абаад үгыш даа, Нэхэнсэг.

Нэхэнсэг. Мүнөө hаяхан... Мүнөө hаяхан...

Балмажы. Дулмамнай мүнөө ябаха гээ юм. Тиигээд, тэрэ багадаа самса сарпаанай юумэ тоншуулаад абахамни. Ошоод, абаад үгэл даа, муха, бэрхэ болохош.

Нэхэнсэг. Балмажы, аргагүйб даа. Байтараа ошоходом абана бэзэт. Мүнөө hаяхан...

Балмажы. Юрэдөө барагтай юм hааб даа. Тумархаа, тунтархаа болоно гээшэ гүш даа.

Нэхэнсэг. Хүн бүхэнэй юумэ абахам гэхэдэнь, тэрэ бүхэндэ ошожо байха аргам үгыл даа!

Балмажы. Ягаа hонин юм?! Хэзээнэй тиимэ болошоо хүмши?

Нэхэнсэг. Юу хэзээнэй гэжэ? Магазин гээшэтнай хэдыдэ хаарха, хэдыдэ нээрхэ, хэдыдэ амарха сагтай, сэгтэй байдаг юм гэжэ мэдэгты, Балмажы.

Балмажы. Манай магазин хаагдаха сагтаа хаагдажа, нээгдэхэ сагтаа нээгдэжэл байдаг хэбэртэй агша даа, хари,

Нэхэнсэг. Хаана хэзээ нээгдэхэ сагтаа нээрээгүй байгаа hэм, хэлэгтыл даа?

Балмажы. Хари тэрэ бүхэниие хаанаhаа тоншожо, тоолоҗо ябахабши даа.

Нэхэнсэг. Иимэлтэ даа, тодоруулжа хэлэхэ баримтагүй аад лэ, хүниие зорюута...

Балмажы. Гансашье би бэшэ, хүн зон хаража, мэдэжэ байгаа юм ааб даа.

Нэхэнсэг. Теэд, хэлытөө, хэлыт, хэлыт, хэзээ нээрээгүй байгаа hэм?

Балмажы. Мүнөөшье үглөөгүүр...

Нэхэнсэг. Мүнөө үглөөгүүр?! (Худалаар энеэнэ) Ай, бурхан зайлуул гэжэ! Балмажы, та иихэдээ зүнтэглэжэ эхилээ бэшэ гүт? Энэ үглөөнhөө хойшо наймаалжал байhанаа hаяхан ерээд hуунал би. Хайрлыт, хэшээгыт юрэдөө.

Балмажы. Би Сэндэмэдээ сабхи абаха гээ hэм би...

Нэхэнсэг. Үгы теэд, хэрэгтэй hаа абахаяа яана гээшэбта, энэ үглөөгүүр гараа ха юм.

Балмажы. Гархадань абаха арга байна гээшэ аал?

Нэхэнсэг. Яахадаа аргагүй юм, хэрэгтэй хүнүүд очередьто байгаад лэ абаа ха юм.

Балмажы. Байзал даа юрэдөө. Би энэ үглөөгүүр Сэндэмэдээ сабхи абаха гээд, очередьто байхамнишье байгаа. Очередьнии урдуур гэхэдэ, урдууршье байгаа. Тиигээд, магазинай нээгдэхые хүлеэжэ ядажа, ядажа «Алта-Нуга» ошоhон хойноmни гараад дууhашаhан байба ха юм даа.

Нэхэнсэг. hэ-hэ. Үгы теэд, өөрөө аяар «Алта-Нугада» байгаад, эндэ байhан юумые хайшан гээд, абаха hэм гэбэ гээшэбта?

Балмажы. Магазинаа саг соогоо нээгээ hаашни абахал байhан байгааб. Гурбадахи хүн байгаа ха юм. биб.

Нэхэнсэг. Ай, халагшни, очередёо юундэ хаяад ошоно гээшэбта. Ядахын сагта орондоо хүниие байлгаха hэн бэзэт даа.

Балмажы. Хари юундэ нээхэ сагтаа нээгээгүй хүмши?

Нэхэнсэг. Юу хэлээ гээшэбта? Би нээхэл сагтаа нээгээ hэн би.

Балмажы. Би наранай эндэ (хургаараа заана) ерэтэр хүлеэгээ hэм.

Нэхэнсэг. Наранай эндэ ерэhэн хойно 9 час болодог юумэл, Балмажы. Энэмнай зунай үдэр гээшэ, үбэлэй бэшэ.

Балмажы. Хари, хари Ехэ-Солбоной эндэ гаратар, бүлүү hахуу болотороо унтаад лэ, үжэхэ, гашалха болоходоо бодогшо бэшэ аал ши даа.

Нэхэнсэг. Юу гэжэ? Иихэдээ намайе яаха зорилготой ерээ хүмта?

Балмажы. Хари, магазинаа нээхэ юм гүш, али үгы юм гүш?!

Нэхэнсэг. Энэ танай хэрэг бэшэ.

Балмажы. Мэнэ гэhээр ошохогүй хүмши даа? Хүндэ үгэеэшье хэлэхээ болёо хүмши даа!

Нэхэнсэг. Мүнөө амаралтын үе. Та юушье хэжэ шадахагүйт. Тиигээд дүүрэ!

Балмажы. hүни дунда магазинаа нээгээд, хүнүүдые архидуулха аад, намда болоходонь аргагүй юм ха юм даа.

Нэхэнсэг. Хэзээ, хэдтэ hүни архи табижа байhыем хараа hэмтэ?

Балмажы. Тээмэндэ бүхэли hүниндөө магазин соогоо хүнүүдээр архи шабар шальпааг... боло...

Нэхэнсэг. Аа! Хүрьгэнэйнгөө hогтуу ошоходонь тиигээб та! Минии hогтуу байхые хараа hэн гүт? Аа? Хараа hэн гүт? Хүрьгэнтнай хэлээ бэзэ. Архи табягүйдэм хоролхоо ха юм. Хии талаар, шал худалаа газар хэлсэхэдэнь юун болодог юм. Хүнэй худалаар хэлсэхэдэнь лэ ми.. ми.. ми.. тэсэхэ аргам hаладаг. (Абяагаа шангадхан, стол шаана) Та минии хүдэлмэриие мэдэнэ гүт? Юу хэдэгыем мэдэдэг гүт?

Балмажы. Магазинай наймаашан гэжэл мэдэнэл би даа.

Нэхэнсэг. (Бүри уурлан, бодожо аашална) Ай, халагам даа, халаг! Райсоюз бараанда ошоходоо хонон үнжэн ябахаш. Бригада дээрэ бараа абаашахадаа сүүдхые сүүдхэлэн ябахаш. Шалгалта болоходонь, үдэр hүнигүй hууxаш. Хүл муутай аад, бүхэли үдэртөө хүл дээрээ зогсохош. Хүндэл адли бэстэй hаа юм. Дайн... дайн... нервым таhалаа, удараа ха юм (бүри элдэбээр аашална).

Балмажы. (hанаа алдан). Ай, бурхан зайлуул даа. Хайшаашье юумэ гээшэб даа... Хайлаахатын магазинда сабхи дүүрэн хэбтэнэ гэлсэхэ. Аяар тэндэ ошохо хүн гээшэ гүб? Хүдэлмэридөө үмдэхэдэнь ехэл хэрэгтэй юм байгаал.

Нэхэнсэг. (Ёгтолон). Зай, зай. Тиигээ, тиигээ. Зай тиигээд?..

Балмажы. Колхозойнгоо хүдэлмэридэ үдэр hүнигүй оролдожо ябаhан түрүү хүнүүдтээ, ударнигуудтаа hайн эд бараа табиха ёhотой байгаа гүб та.

Нэхэнсэг. Тиигээ, тиигээ. Зай, тиигээд?

Балмажы. Суглаа хураал дээгүүр хэлсэгшэмнай хэдыдээ хүсэлдэхэ юм?

Нэхэнсэг. Зай, зай үшөө тиигээд?

Балмажы. Партиин заабариие дүүргэхэ дурагүй гэхэдэшье хайшаа юм гээшэб?

Нэхэнсэг. Юу, юу гэбэт даа?

Балмажы. Хүнэй хэрэгтэй юумые элбэгээр табихадань ядаг юм гээшэб?! Адагын дабhа, зуруулшье таhалдашаха юм.

Нэхэнсэг. (Шангаар, гарнуудаа арбайлган) Бии лөө, биил!

Балмажы. Тадхансагынь бии лөө, биил! (сошон баhа гараа арбагашуулна).

Нэхэнсэг. Дабhа пүүд—пүүдээршье абаа hаа байхал.

Балмажы. (Зорёон айлган хашхарна гэжэ hанаhан хэбэртэйгээр бэеэ хяб барина). Үгэхэ юумэнтнай дабhан гү даа. hай hайн юумэнүүд ерэхэдээ хаанаа ородог, шэнгэдэг юумэгшэб?

Нэхэнсэг. А? Юу, юу гэнэш!

Балмажы. hай hайн юумэнүүд ерэхэдээ урдуураа гарадаг юумэгшэ гү, хойгуураа гү? Хүнэй нюдэ аманда юундэ харагдагша, үзэгдэгшэгүйб.

Нэхэнсэг. Үдэр соо хэды мянга миллионой юумыншье гаража, орожо байгаа hаань та юу хараба гээшэбта?

Балмажы. Тээсгэн, торгон пулаадууд ерээ бэшэ hэн гү?

Нэхэнсэг. Е.. Е.. Ерээ, үгы!

Балмажы. Бүүбэйн Бүтэд, Бүлсэн Бүнжэдүүдэй боогоод ябадагууд юун гээшэб?

Нэхэнсэг. Би... Би юрэдөө би... тэдэнэй хаанаhаа юушье абаhыень яажа мэдэбэ гээшэ биб! Ондоо тээhээ.. город—гонхоhоо асаруулаа бэшэ юм гү?

Балмажы. Уханаймни даа, ухаанаймни гэжэ! Иимэл ха hэн. Шал худалаа газар хэлэhэншни энэ! Мэдээб! Бүнжэдшни өөрынгөө магазинhаа абааб гэжэ өөрөө намда хэлээ hэн.

Нэхэнсэг. Аа... та намда шалгалта хэхэеэ ерээ гүт? Намдатнай hаянай шалгалта болоод, үнгэрөөд байна. Али туршуул, тагнуул ерээ гээшэ гүт? (Баруун гарайнгаа шэгшын үзүүрые эрхыгээрээ заан), намhаа иимэхэншье юумэ, хюмhанайшье харын зэргэ юумэ олохогүйт. Ябагты даа, харигты, Балмажы. Гэртэхинтнай хүлеэжэ ядажа байна ёhотой, (Түлхинэ).

Балмажы. Танайда няалдашахагүйл би. Өөрөө хүлтэй хадаа ябаад гарана бэзэб. (Гарахаяа ябатарнь, урдаhаань Мухансаг орожо ерэнэ). Тадхансагынь орожо ерэбэ лөө!

Мухансаг. Тадхансаг бэшэ, Мухансаг орожо ерэбэл би.

Балмажы. Парторг шамай hурагшалжа ябаа хамнай. Шалгалта хэхэ... хэрэгтэй болоо... ягаа хээгээ... юун гээ hэм даа. Уулзаагүй гүт?

Мухансаг. Уулзаа даа, уулзаа.

Балмажы. Зай, зай. (Гарана).

Мухансаг. Зай, hайн үнгэрөө гүбди?

Нэхэнсэг. Гоё бэд даа, хэлсээн юу байхаб!

Мухансаг. (Үрөөhэн нюдэеэ сабшагад гүүлэн, аалихан хэлэнэ). Шамдаа шараяа дараха, шам шом гэхэ мяха табяа hэм.

Нэхэнсэг. Хэды шэнээн бэ?

Мухансаг. Нэгэ гуя (гээд тамшаана).

Нэхэнсэг. Абуужаб даа.

Мухансаг. Нүхэр минь, монгол хэлэндэ усан бэзэб даа. Нэг хундаг байн уу?

Нэхэнсэг. Юун? Ая... мүнтэнэйл байгаа hаа. байна бэд даа.

Мухансаг. Тэрэ хоорхэймнай мүнөө танайда айлшалжа срээд байна бэшэ гү?

Нэхэнсэг. Үнэхөөрөөшье тиимэ ха юм. Тиимэ хадань яаха hэм. Хэды, хэниие гээшэб? (Архи хэхые забдана).

Мухансаг. Үглөөнэй ядаал би. Нэгэ зууе хыш даа. Жаалдараг даа, зуун табин болго, саашань. (Нэхэнсэг архи хэнэ). Нэгэ үнэрдэхэ юумэ үгэл даа. Өөрөө уухагүй юм гүш?

Нэхэнсэг. Үгы... гээ би даа...

Мухансаг. Уухаяа ягаабши?

Нэхэнсэг. Б-байг даа...

Мухансаг. Уубал, ууrыш даа.

Нэхэнсэг. Зай, тиигэhүүл би даа (Хэжэ уулсана).

Мухансаг. Зай, намда табяа гүш даа?

Нэхэнсэг. Нүхэр түбэгтэй юумэ байна даа.

Мухансаг. (Шэгээ хобхо татан) Табягүй гүш?

Нэхэнсэг. Үйлээ гаражал hалааб даа.

Мухансаг. Табиhан, табягүйгөө хэлэхэ юм hаа хэлыш даа, юу татаа, hунаагаа хүмши.

Нэхэнсэг. Энээнhээ хойшо хүндэ юумэ табихаяа болёоб. Хүнүүдтэ боhохо—бооруулханшье хашартай. (Сабхи сонхын тюль хоёрые асаржа үгэнэ). Энэ үглөөнэй магазин соо хүнүүдэй харааhан, шэрээhэн гээшэнь. Тугаарай Балмажы ухаангүй болоо hэн. Балмань аргагүй сэхэ сэбэр хүн юумэ агша аабза. Колхозой hү хүлуудаггүй.

Мухансаг. Теэд, шалгалта хэхэдэнь юушье байгаагүй hэн хамнай.

Нэхэнсэг. Галгүй газарhаа утаан гарахагүй. Зоной нюдэн хёрхо!

Мухансаг. Энэш хэды метр бэ?

Нэхэнсэг. (hайрхуугаар) Зургаал даа, зургаа.

Мухансаг. Болоо даа, болоо.

Нэхэнсэг. Гомодхоогоо үгы бэзэб даа.

Мухансаг. Үгы даа үгы. Зай, угаахал, хэрэгтэй болобол даа. Ехэ hайн даа, баярлааб. Тиигээд танhаа нэгэ зуухаиие ууҗархихамнай гү?

Нэхэнсэг. Үй, ягаа hонин hормиhон юм бибди. Манhаа бэшэ, танhаа ууха ёhотойбди.

Мухансаг. Танай архи, манай мүнгэн болуужан даа. Шамдаа баhа нэгые табижархиhуу.

Нэхэнсэг. Хүнэй хүндэлжэ байхада, арсажашье байхань аягүй юм гү даа. Ягаа хашартай юм даа.

Мухансаг. (Шоглон энеэнэ). Хэжэ үгэhэниинь хааhаб гэжэ hанажа байгаад, тиигэнэ гүш даа.

Нэхэнсэг. Шил намайе архи уулгажа hургааш. Мүнгэндөө хяhуурши гэгшэ хамнайш.

Мухансаг. Эй, шалбааг. Хүнэй хоро эди гээ hаа, хоро эдихэ гүш? Уухал дурагүй hаа хүнэй уу гэхэдэ ууҗа байха юун болоо хүмши. Мухансаг намайе архида hургаа юм гэжэ тээмэндэ суглаан дээрэ ямар тэнэгээр хэлэнэ гээшэбши.

Нэхэнсэг. (hанаа алдан) Би нэгэшье хүндэ муу юумэ хээгүйб даа. Хүнhөө ехые уугаагүйб. Юундэ намда хоролхоно гээшэб?!

Мухансаг. Мүнөөшни шанга саг болоол. Архи гээшэшни подполидо ороо юм шуу. Намайе харагша гүш? Хэншье намайе архиншан гэжэ хэлэхэгүйл даа. Хүндэ харагдаагүй хэдыешье ууrаад ябыш.

Нэхэнсэг. (hогтуудаа зүрхэеэ уяран уйлана). Абамнишье хэлэгшэ hэн даа: архи хамаагүй уугаарай, гансал хурганайнгаа хоёр боложо харагдамсаар болёорой гэжэ. Баарhан ямар сэсэн хүн ябаа гээшэб даа. Мүнөөшье хургамни хоёр боложо байна. Теэд, бэеэл баринагүйлби даа. («архиинеишье ууҗа үзэнхэйлгүйб»,—гэжэ дуугаа дуулана).

Мухансаг. Зай, эрэ хүн аад, нэгэ жааха уумсаараа улиха, гэгэхэ юумэ юун байгаа юм. Бишни шамайгаа абаржа шаданал бэзэб.

Нэхэнсэг. Шадана даа, шадана.

Мухансаг. Зай иигээд хүрөө болог даа, hүүлшынхиеэ ууе. Гараа үгэ наашань! (Гараа барилсана). Манай барисаан бата ното мандаха болтогой! (Мүргэлдүүлэн, энеэлдэн уунад). Зай, Нэхэнсэг, ээлжээндээ шимни намдаа туhалха болоол ши даа.

Нэхэнсэг. Хайшан гээд?

Мухансаг. Намдашни үдэhөө хойшо ороогүй hаа, үглөөнhөө үнгэрхэгүй шалгалта орохонь. Тэрэ мүнгэнhөө өөрынхиием дарангүй үгэхэ болоол ши даа.

Нэхэнсэг. Шиниимни горьтойхон болоод байна бэшэ аа гү?

Мухансаг. Нээрээшье хэды болоо хаб? Харал даа. Үшөө нэгэ папирос үгэжэрхёорой.

Нэхэнсэг. Шимни нүхэр, улам саашаа орохоёо hанана гүш даа.

Мухансаг. Будүүн хүн аад, ягаа ухибүүн янзаар аашалнаш даа. Тэрээнhээшье болохо юумэ соогуур ябагдаа юм даа.

Нэхэнсэг. (Папирос асараад үгэнгүй байна). Мүнгөө мүнөө оруулхаб гэнэ гүш?

Мухансаг. Энэшни теэд, өөрым мүнгэн бэшэ, колхозой ха юм.

Нэхэнсэг. Хэзээ оруулха хүмши, теэд?

Мухансаг. Колхоздо мүнгэн хододоо байдаг гээшэ. Шалгалтын болоходо мүнгэн гээд, үнөөхи Мухансагтаа ошожо ябахагүйгөө мэдээ бэзэш даа. Хэды болоо юм даа?

Нэхэнсэг. (Папиросоо үгэн, блокнодоо хаража), 287 түхэриг, 15 мүнгэн.. бэшэ, бэшэ. Энэмни Ринчиндоржи ха юм. Шиниихимни энэ байна. (Блокнодоо харуулна).

Мухансаг. Энэ 323 түхэриг 63 мүнгэн гэжэ гү?

Нэхэнсэг. Тээ мэндээ тэбхэр 250 түхэриг байгаа hэн бэзэ? Энэ!

Мухансаг. Зүб. Байгаа.

Нэхэнсэг. Теэд, тэрэнэй hүүлдэ «Намдашни hанагдаагүй айлшан хүрэжэ ерэбэл. Абажа үгыш даа»,—гээд, аргагүй болоходошни гэртэмни үгы байгаад. унтажа хэбтэhэнээ бодожо ошоод: хахад литр, сахар, печенье, консервэ, юумэнүүдые абажа үгөө бэшэ hэн гүб? Энэ хара.

Мухансаг. Аа... зүб, зүб.

Нэхэнсэг. 323 түхэриг 63 мүнгэн болоhониинь, тиихадаа зүб гү?

Мухансаг. Зүб, зүб.

Нэхэнсэг. Мүнөө сабхиинишни зуун... (гээд, бэшэжэ орөно).

Мухансаг. Тиихэдэ үшөө тюль... Байза, архиимнай хэды болобо даа?.... Түрүүн 150, дээрэнь 100. Шамдаа абаhан зуумни. hүүлдэнь үшөө хоёр дахин зууе абааб. Иимэл бэзэ?

Нэхэнсэг. Папиросшни ягааб.

Мухансаг. Аа.. тиимэ, тиимэ.

Нэхэнсэг. 470—90. Нүхэр, энэшни ехэл болоод лэ байнал даа. Үгы энэ яатараа хүнэй блокнот руу шагаагаа хүмши?

Мухансаг. Гансашье би бэшэ, гайгүйхэн лэ юумэ бии юм ха юм даа. Зай, дарангүй бултынь үгыш даа. Шалгалтын дүүрэмсээр асараад үгүүжэл би. Гасахаяа hанана гүш даа.

Нэхэнсэг. Юу гасаха гэжэ? Энэшни өөрым бэшэ, магазинай мүнгэн ха юм. hангай.

Мухансаг. hангай мүнгэн байхадаа ягааб. Намайе өөрынгөө мүнгэ үгэнэ гэжэ hанаа гүш? Өөрөө юун гэжэ байжа намhаа мүнгэ абаа hэмши?! Иимэл hаашни, нүхэр... Байза даа... (хургаараа занана) мартахагүйл байхаб даа! hанахал байхаб.

Нэхэнсэг. Хүниие юундэ занаабши? Яаха hанаатайбши? Бандитска ааша бү гаргал даа.

Мухансаг. Намайе бандит гээ гүш?! Эндэшни... (энгэрдэн угзарна). Бодол даа. наашаа!

Нэхэнсэг. Бү ёотогошол даа.

Мухансаг. Бү hорнитошол даа! Эндэшни шаанги болгожорхихоб!

Нэхэнсэг. Табил даа, тарзайhан тархуули! (гарынь мулта татан hалгаагаад, hууна). Нохойшни яана гээшэб?!

Мухансаг. Өөрөө нохой гээшэш! hав-hав, hав-hав!

Нэхэнсэг. Ши өөрөө, hав-hав.. эсэгынгээ табисуур табягүйл, шүдхэршни!

Мухансаг. Эсэгэнь хүбүүнэйнгээ түлөө харюусадаггүй, хүбүүниинь эсэгынгээ түлөө харюусадаггүй юм. Би советскэ хүмүүжүүлгэ доро ехэ болоhон хүн байхаб. Ши энээгээр намhаа юушье оложо эдихэ гүйш! Хари ши өөрөөл миниихэнэйнгээ гар сооxоноб гэжэ мэдээрэй.

Нэхэнсэг. Яаhан хашартай... Үгөөгүйдэ hалаха, хуурахагүй хашаг шэнги хүн гээшэбши. Теэд, хэдыдэ оруулха хүмши?

Мухансаг. Шалгалтын дүүрэмсээр гэнэ бэшэ гүб. Ехэдээл hаа хоёр гурба хононо бэд даа.

Нэхэнсэг. Эй! Мухансаг. Мухансаг гэжэ hа, hа, hа.

Мухансаг. Юундэ энеэбэш?

Нэхэнсэг. (Энеэнэ) Гомодоод орхино гүш даа.

Мухансаг. Намайгаа гомодхоогүй hаашни дээрэл байха бэшэ аа гү?.. Гэнтэ бишни муу дураа хүрөө hаа...

Нэхэнсэг. Зай, орхил даа... юун намайе үнэхөөрөө иигэжэ байна гэжэ hанаа гүш? Зай, байза... 2000-е үгөөш. Тиимэ бэзэ?

Мухансаг. (Зорёолон урдаhаань хараад), дээшээ бэшэ hэн гү?

Нэхэнсэг. Үгы даа. Тэбхэр 2000. Бишни мартахагүйл байхаб.

Мухансаг. Мартахажархёод, hуража байна гэжэ hанаал би.

Нэхэнсэг. Өөрынгөө 470—90-е шалгалтынгаа дүүрэмсээр оруулна бэзэш. Этигэнэм даа, шамдаа. (бүhэлээтэй мүнгэ үгэнэ).

Мухансаг. Банкыншье бүhэтэй мүнгэн алдуутай байжа болодог юм. (Тоолоно).

Нэхэнсэг. Бишни иигээд мүнгэнүүдээ суглуулжа эхилхэмни. Нүхэд гээшэшни юумэдэ оруулхадаал болохо байна даа. Нэгэн хахадые зээлээр гэхэ. Нүгөөдэнь, баhа нэгэ юумэ абаха. Нэгэндэнь үгөөд, нүгөөдэдэнь үгэнгүй байжа болохогүй. Үгэнэ бэд даа гэжэ hанаад, сэдьхэлынь табшэ ядаад, хайралаад үгэжэрхихэш. hүүлдэнь тэрэнэйнгээ хойноhоо ябахаш, ябахаш. Өөрөө уриhаар эрижэ байhан юумэдэл гуйхаhаа наагуур эрихэш. Тиигэжэ байтаршни гэнтэ шалгалта болог лэ даа, hалаа гүбши даа, hалаа даа, hалаа!

Мухансаг. (Нэгэ зуунайхиин үлүү гарахадань мэдүүлэнгүй саашань хэжэрхинэ). Тоолоод үзэхэ гүш? Би зүб лэ гэжэ тоолоном.

Нэхэнсэг. Бишни алдаха байхагүйб даа. Өөртөө этигэнгүй, өөрынгөө тоолоhон мүнгые дахин тоолохом гээшэ гү?

Мухансаг. Гомдолгүй ха. Тоолыш даа.

Нэхэнсэг. Али үлүү байгаа гү? (тоолоно). Зүб бэшэ аал?

Мухансаг. Зүбыншье аргагүй даа. (баяртайхан абана).

Нэхэнсэг. Юундэ дахин тоолуулбаш?

Мухансаг. Өөрөө буруушье тоолоhон байжа болохоб гэжэ hанаад тоолуулаа hэм. Нүхэр, нэгэ оройхо юумэ үгэл даа. (сабхи, тюльнүүдээ баряад), иигээд ябахадам аягүй гүб даа. Шамайгаа юумэдэ оруулжа болохоб. (Нэхэнсэг юумэ асархаяа зэргэлээ таhаг руу ороно. Мухансаг сабхи тюль хоёроо ехэ дуратайгаар үзэнэ. Нэхэнсэг оройхо юумэ асаржа үгэнэ. Газааhаа Гажидмаа орожо ерэнэ).

Гажидмаа. Та хоёр холбоорилдоод, архияа шудхажа hууна гүт?

Нэхэнсэг. Юу гэжэ? Шудхажа?! Юу хэлэжэ байна гээшэбши.

Гажидмаа. hогтожо сиилышоод hууна ха юм ши!

Нэхэнсэг. Юрэдөө анирггүй бай саашаа!

Гажидмаа. Хүнүүд сүлөөгүй ажаллажа байха. Таанад тиихэдэ үдэр hүнигүй архидажа байхат.

Мухансаг. Гажидмаа нээрээшье зүйтэй хэлэнэ. Хүнүүд нэгэ уугаад ябаhыш хараа hаа, тэрээниинешни хэды ууhан болгоод, элдэбээр хэлсэхэ бшуу даа.

Нэхэнсэг. Хэлсэг лэ, хүнэй мүнгөөр уугаа бэшэбди даа.

Гажидмаа. Манайда хүнүүд ерээгүй гү?

Нэхэнсэг. Юун хүнүүд?

Гажидмаа. Шалгалта хэхэ гэhэн хүнүүд ерээгүй гү?

Нэхэнсэг. Юун шалгалта?

Гажидмаа. Райсоюзай түрүүлэгшэ бухгалтертаяа шалгалта хэхэеэ ерэhэн байха гэлсэнэл хүнүүд. Ши юу хээбши? hангай зөөри эдеэ гүш? Хүнүүд хуу хэлсэнэ... Тиигээд, гайхаhандаа hөөргөө ерээб.

Нэхэнсэг. Худалаар бү хэлэ!

Гажидмаа. Юу худалаар хэлэбэ гээшэ биб.

Нэхэнсэг. Худалаар гэнэм! Худалаар бү хэлэ гэнэм! (Дабхина).

Гажидмаа. Энэ hогтуу зурмааншни яажа байна гээшэб даа.

Нэхэнсэг. Үшөө hогтуу бий? Худалаар хэлэнэш, гэнэм! (Үшөө дабхина. Энэ үедэ Мухансаг сабхи, тюльнүүдээ оройгоод гарахаяа ябана). Ши хаана ошохошниб, байз! (Хажуудань гүйжэ ошоно). Нүхэр Мухансаг, хайралыш даа. Хэшээгыш даа. Үнөөхиеэ hөөргэнь, тэрэ зангаарнь үгыш даа.

Мухансаг. Яhалал үгэхэ байгааб. Теэд, өөртэм хэрэгтэй болоод байна гээшэл даа.

Нэхэнсэг. Хайралыш даа. Миниихишни мүнөө үдэртөө дүүрэхэл. Үглөө үгэхэл би.

Гажидмаа. Юу хэлсэнэб та?

Нэхэнсэг. Аниргүй байл даа. Зай, Мухансаг, үгыш даа!

Мухансаг. Шамда үгэжэрхёод, өөрөө яаха биб?

Нэхэнсэг. Мухансаг, ши аргынь олохол ши даа. Колхозой доторой хэрэг ха юм даа.

Гажидмаа. Энэ баhа юугээ хэлсэбэт?

Нэхэнсэг. Абяагүй бай гэнэб! (Мухансагта). Бишье Базар Гомбоевичто хэлүүжэм, бии абаа hэм гээд. Мүнөөдэртөө хэлэхэб.

Мухансаг. Үгы даа, үгы! Нүхэрхэн аргагүй!

Нэхэнсэг. Шамайе намай мэдэхэгүй юм гэжэ hанаа гүш? Ай, халагни! Мэдэжэ байгаад, мэхэдэш оробоб.

Мухансаг. Байзал даа, ябахамни.

Нэхэнсэг. (Хоюулан сабхияа буляалдана, татасалдана). Шамда шалгалта болохогүй байха. Худалаар. Зорёон намайе юумэдэ оруулха хүсэлэнтэй ха юм ши. Ши өөрөөл комисси асаруулhан байхаш. Ши!

Гажидмаа. Юу хэжэ байнат, иихэдээ?!

Мухансаг. Би эдэниинешни түлэхэл би.

Нэхэнсэг. Хари ши түлэхэл байхаш. Могой дотортой муухайл амитанш. Хомхой дотортой хоротойл амитанш!

Мухансаг. Дуулана гүш, энэшни юу хэлэжэ байна гээшэб? Иимэл хадашни хамаг бури бухалышни бултынь бултайлгажа гаргахаб! (Хэрэлдэжэ, буляалдажа байhаар үрөөhэн сабхияа унагаана. Энэ үедэ Балмажы орожо ерэнэ. Үрөөhэн сабхиинь абана).

Балмажы. Эй, тадхансаг, дээрэнь орожо ерэбэб! Энэ юун боложо байна гээшэб? Эндэ таанадай хэрэлдэхэ юумэн үгы. Эгээл тэдэ ноёдой урда ошоод хэрэлдэгты, наншалдагты. Нэхэнсэг, шамайе дуудажа байна.

Нэхэнсэг. Хэн?

Балмажы. Аймагай ноёд ерээд, магазиниимнай тамгалаад, шамайе мэнэ гэhээр ерэхэ гэжэ байна. (Нэхэнсэг стул дээрэ hалд hуушана. Балмажы үрөөhэн сабхиинь харуулан). Энэ юун сабхияа буляалдажа байба гээшэб т? Юун сабхи гээшэб? Хэнэйтнай юм?

Мухансаг. Аб энээнээ! (Үрөөhэн сабхиинь, тюлиинь шэдэжэрхёод, гараад ябашана).

Нэхэнсэг. Мүнгым, мүнгым үгыш! (Хойноhоонь гарахаяа ябатарнь).

Балмажы. Байз! Хаана ошохошниб?! Шамайе дуудажа байна гэнэ бэшэ гүб.

Нэхэнсэг. Би хаанашье ошохогүйб.

Балмажы. Булхайшни эгээл энэ (сабхи харуулан) гаража байна. Тиихэдэ, тэрэ баhа юун мүнгэн hэн бэ? Нюухагүйш! Уг унгинь олдоhон лэ байха! Гажидмаа, үрөөhэн сабхинь тэрэ хэбтэнэ. Энэ үрөөhэн сабхиинь абаашахадамни «ошоногүйб» гэжэ хаана ошохо hэм! Яашье ерэжэ үгэбэгүй, тиихэдэнь ядахадаа сабхиинь абаад ерэбэб гэжэ хэлүүжэм. Тиигээд, өөhэдөө юугээ хэнэ, мэдэхэ шадаха юм бэзэ! Булхай бултайгаал гээшэ! (Гарана).

Гажидмаа. Юу хээбши?! Өөрын хэhэн гэм өөрэ дээрээ тудадаг юм! Зай иигээд, өөрөө харюусалши! (Нэхэнсэг, стол дээрээ тархияа ганхуулан, уруугаа хараад hуушана).

ХҮШЭГЭ.

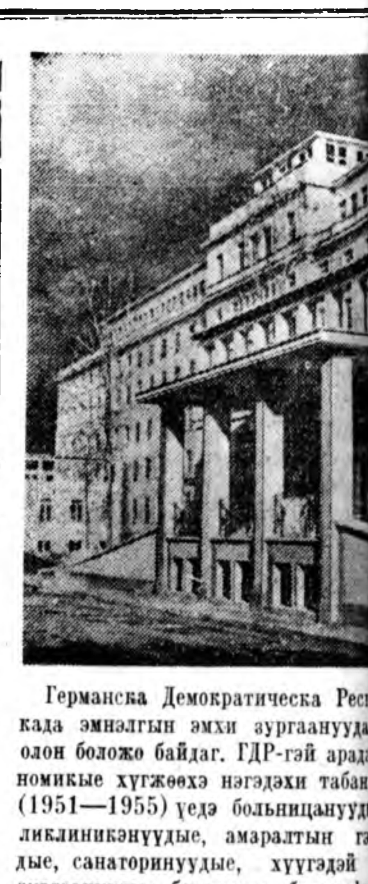

Германска Демократическа Респ[…]
када эмнэлгын эмхи зургаануудай […]
олон боложо байдаг. ГДР-гэй арадай […]
номикые хүгжөөхэ нэгэдэхи табанж[…]
(1951—1955) үедэ больницануудые […]
ликлиникэнүүдые, амаралтын гэр[…]
дые, санаторинуудые, хүүгэдэй […]
зургаануудые барилгада болон hэр[…]
бодхоолгодо 14,7 миллиард марка […]
логдоhон байна.

Дрезден-Йоганнштадта хирургич[…] томо клиникэ баригдаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хирургическа […] клиникын байшан.

Центральбилдын ф[…]

Эхэнэрнүүдэй уласхооронд[…] үдэр—мартын 8-ниие hайндэрлэлгэ

ГДР

БЕРЛИН, мартын 8. (ТА[…] Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын […] мартын 8-ниие Германска Дем[…] тическа Республикын ажалшад[…] гэнөөр тэмдэглээ. Энэ гайхамш[…] үдэртэ зорюулагдан баярай су[…] нууд республика дотор хаа хаа[…] болоhон байна. Гүрэнэй, ажахы[…] культурна ажабайдалай талаар […] манска Демократическа Респу[…] кын эхэнэрнүүдэй хэhэн амжалт[…] хүдэлмэриин дүнгүүд эдэ сутлаа[…] дээрэ гаргагдаа. Германиин т[…] дэхи хүдэлмэришэн ба таряаш[…] түрүүшын гүрэниие бэхижүүл[…] ГДР-тэ социализмын үндэhэ […] байгуулгада эхэнэрнүүдэй ехэ […] дүүргэдэг байhан тухай эдэ су[…] нууд дээрэ мүн лэ тэмдэглэгд[…] байна.

Германиин социалистическэ […] дэмэл партиин Централына Ком[…] мартын 8-най үдэртэй дашарам[…] лан немецкэ бүхы эхэнэрн[…] амаршалгын бэшэгээр ханд[…] байна.

АЛБАНИ

ТИРАНА, мартын 8. (ТА[…] Мартын 8-най үдэрые Албаниин[…] нэрнүүд баяр баясхалангай о[…] байдалда тэмдэглээ. Арадай А[…] ниин эхэнэрнүүдэй байдал т[…] арадуудай хани барисаанай б[…] рилсан ажаллалгын түлөө, шэн[…] зайсуулхын түлөө дэлхэйн эх[…] нүүдэй тэмсэл тухай хөөрэлдөө[…] hайндэрэй урда тээ предприяти[…] та, эмхи зургаануудта, hургу[…] нуудта болон хүдөө ажахын к[…] ративуудта болоhон байна. К[…] турно-гэгээрэлэй эмхи зурга[…] энэ үдэртэ зорюулан фотовыст[…] нүүдые эмхидхээ.

Уласхоорондын эхэнэрн[…] үдэртэй дашарамдуулагдан м[…] дэр Тиранада баярай суглаан б[…] Албанска ажалай партиин […] тральна Комитедэй гэшүүн, А[…] ска эхэнэрнүүдэй союзай гене[…] на соведэй президиумэй г[…] Фитьерете Шеху суглаан […] элидхэл хээ.

Баярай суглаанууд ороной […] городуудта мүн лэ болоhон ба[…]

ВЕНГРИ

БУДАПЕШТ, мартын 7. (ТА[…] Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын […] мартын 8 бүхы Венгри дотор […] нөөр тэмдэглэгдээ. Промыш[…] предприятинуудта, эмхи зу[…] нуудта, газар тариалангай үйл[…] риин кооперативуудта hайн[…] суглаанууд болон вечернүүд […] гэгдөө.

Уласхоорондын үдэртэй даш[…] дуулагдан Венгерскэ Арадай […] публикын Президиум үйлэдб[…] түрүүшүүл хэдэн олон эхэнэр[…] тэ правительственна шагнал […] байна.

Венгриин ажалшадай па[…] Центральна Комитет хадаа эх[…] нүүдэй уласхоорондын үдэрт[…] шарамдуулан венгерскэ эхэнэр[…] тэ амаршалга хүргэhэн байна.

ФРАНЦИ

ПАРИЖ, мартын 8. (ТАСС). […] нэрнүүдэй уласхоорондын үд[…] дашарамдуулагдан үсэгэлдэр […] «Мютюалите» гэжэ зал соо […] жын эхэнэрнүүдэй митинг б[…] Французска Коммунистическэ […] тиин секретарь Жак Дюкло[…] хэлэhэнэй hүүлээр, эхэнэр[…] уласхоорондын үдэр тухай фр[…] ска эхэнэрнүүдэй союзай хү[…] рилхы бюрогой гэшүүн, Нацио[…] на суглаанай депутат Мар[…] Вайян-Кутюрье элидхэл хээ.

Редакторай орло[…] О. ГОМБОЕ[…]

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, заместителя редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, партийной жизни, сельского хозяйства —47-59 пропаганды и переводов — […] культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем — 24-74, корректорская — 32-67, бухгалтерия — 37-32. Для междугородных переговоров — 16.

Н—00709. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № […]